

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU
OKUMA BECERİLERİ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI

ANKARA 2012

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

SAYI:160	TARİH:14.09.2012	KONU: Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Okuma Becerileri Dersi Öğretim Programı
ÖNCEKİ KARARIN		
SAYI:	TARİH:	

Başkanlığımızca hazırlattırılan ve Kurulumuzda görüşülen **Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Okuma Becerileri Dersi Öğretim Programının**, 2012-2013 Öğretim Yılından itibaren uygulanmak üzere ekli örneğine göre kabulü,

Söz konusu programa göre;

- 1- Ders kitabı hazırlanmaması,
  - 2- Başkanlığımızca hazırlanarak dağıtımı yapılacak öğretim materyallerinin kullanılması
- kararlaştırıldı.

Ömer DİNÇER
Millî Eğitim Bakanı

Prof. Dr. Emin KARİP
Kurul Başkanı

Dr. Hüseyin ŞİRİN
ÜYE

Prof. Dr. Mehmet BAYYİĞİT
ÜYE

Doç. Dr. Hatice Duran YILDIZ
ÜYE

Abdülkadir YILMAZ
ÜYE

Prof. Dr. Cengiz ALACACI
ÜYE

İbrahim BÜKEL
ÜYE

Dr. İbrahim DEMİRCİ
ÜYE

Doç. Dr. Güray KIRPIK
ÜYE

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	4
Okumada Bilişsel Süreç.....	5
Elektronik Okuma	6
Okuma İlgisi ve Alışkanlığı	7
Okumada Ölçme ve Değerlendirme	9
PROGRAMIN AMACI ve ÖĞRETİM YAKLAŞIMI	11
PROGRAMDAKİ BECERİLER VE KAZANIMLAR	12
Beceriler	12
Kazanımlar	12
E-OKUMA VE BİLGİYE ERİŞİM	15
E-Metinlerde Okuma Akışı	15
Bilgiye Erişim	17
E-Okuma Sürecinde Dikkat Edilmesi Gerekenler	19
METİN İŞLEME SÜRECİ VE ÖRNEKLER	23
HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	23
ANLAMA ÇALIŞMALARI	23
ELEŞTİREL OKUMA ÇALIŞMALARI	24
OKUMA KÜLTÜRÜNÜ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI	25
ÖYKÜLEYİCİ METİN İŞLEME SÜRECİ ÖRNEĞİ	25
OKUMA KÜLTÜRÜNÜ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI	35
BİLGİLENDİRİCİ METİN İŞLEME SÜRECİ ÖRNEĞİ	35
ŞİİR METNİ İŞLEME SÜRECİ ÖRNEĞİ	42
KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ	48
KAYNAKLAR	50

1. GİRİŞ

Okuma, yazının bulunuşundan bu yana yazılı sembolleri seslendirme ve anlamlandırma süreci olarak değerlendirilmiştir. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaşanan ekonomik, teknolojik ve sosyal gelişmeler, okuma kavramına yeni boyutlar kazandırmıştır. İlk olarak, seslendirme ve kod çözmeye dayalı okuma anlayışının okuma becerilerini tanımlamakta sınırlı kaldığı dile getirilmiştir. Ardından, tarih boyunca okumanın en önemli aracı hâline gelen kağıdın, teknolojik gelişmeler doğrultusunda geri planda kalmasıyla araç-gereç temelli tartışmalar ortaya çıkmış, elektronik okuma ortamları gündeme gelmiştir.

Günümüzde, bilgilerin yalnızca basılı metinler aracılığıyla sunulmadığı göz önünde bulundurulduğunda okumanın ve okuma becerilerinin yeniden tanımlanması ihtiyacı doğmuştur.

Günümüzde okumayı yazılı, görsel ve elektronik metinler üzerinde dikkat, algılama, hatırlama, anlamlandırma, yorumlama, sentezleme ve çözümleme gibi farklı zihinsel işlemlerin bir arada gerçekleştiği, öğrenmede ve eleştirel bilince ulaşmada en etkili dil becerisi olarak tanımlamak mümkündür. Yazılı, görsel ya da elektronik metinlerin yaşamın her alanını kuşattığı günümüzde okuma becerilerinin geliştirilmesi, kişinin bireysel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanabilmesi, toplumun aktif bir üyesi olabilmesi ve vatandaşlık haklarını tam olarak kullanabilmesi adına önemli bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Gelişen teknolojiyle birlikte ortaya çıkan iletişim araçları, bilgiye erişim sorununu ortadan kaldırırken artan bilgi yoğunluğu karşısında bireylerin içeriği anlamlandırmada sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Yaşamın her alanında çeşitli iletilere maruz kalan günümüz bireyinin, bu iletiler karşısında seçme, karşılaştırma ve eşleştirme becerilerini etkili bir biçimde kullanabilmesi gerekmektedir. Bu anlamda öğrencilerin okul ortamında içeriğin aktarıldığı kitaplar kadar yaşamını kuşatmış olan fotoğraflar, filmler, gazeteler, dergiler ve İnternetteki elektronik içerik karşısında da okuma becerilerini kullanabilmesi önemli görülmektedir.

Okuma becerisi, zaman zaman okuma yazmayı öğrenmiş olma (okur-yazarlık) anlamında kullanılmaktadır. Oysa ilk okuma, okuma becerisinin sadece başlangıcıdır. Bu yüzden, “okuyabilme”yi okuma becerisiyle bir tutmak doğru değildir.

Okuma yazma öğrenilmiş olsa bile, bu temel beceri, ancak sürekli kullanıldığı ve geliştirildiği zaman bir değer taşır. Okumanın geliştirilmesi; kişinin tanıma, transfer etme, eşleştirme, anlam kurma gibi bir dizi bilişsel beceriyi aktif biçimde kullanmasını gerektirmektedir. Bu anlamda “okuyabilme”, bir kategoriden ziyade geliştirilebilir bir derece belirtmektedir.

Yazar, bir metni oluştururken zihnindeki durumları, olayları, hayal ve duygularını kelimelere, söze dökerek somutlaştırır; ancak düşüncelerin söze dökülmesi sınırlandırılmasına neden olur. Söylenenler, hiçbir zaman yazarın zihnindekileri tamamıyla yansıtmaya yetmez.

Bu açıdan yazar, yazısında her şeyi söylemez; okuyucunun metin dışı bilgisi ve kavrayışı ile doldurmasını beklediği boşluklar bırakır. Yazar, okuyucudan idrakini kullanarak metinde söylenenleri metin dışı bilgisiyle birleştirmesini ve boşlukları doldurmasını, böylece “anlam” a ulaşmasını bekler.

Örneğin, “Öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme stratejilerini temel alan yapılandırmacı yaklaşım, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alır ve öğrencilerin yeni aldığı bilgileri, sahip oldukları bilgilere ekleyerek kendilerine özgü biçimde yapılandırıdığını öne sürer.” cümlesinde “yapılandırmacı yaklaşım” kavramını açıklamak isteyen yazar, “öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme”, “strateji”, “yaklaşım”, “bireysel farklılık”, “yapılandırma” gibi birçok kavramı bir arada kullanmıştır.

Yazar, okuyucunun daha önceden bildiğini varsaydığı bu kavramları metinde açıklamayabilir. Bu durumda yazar, söz konusu kavramların karşılıklarına ilişkin bir boşluk bırakmış ve okuyucudan bu boşlukları doldurmasını beklemiş olur.

Okuyucunun metinde bir anlam oluşturması için metinle iletişim kurabilmesi gerekir. Okuduğunu anlamada sadece metin değil, okuyucunun metinle ilgili ön bilgisi, kültürel birikimi, inançları, değer yargıları, beklentileri gibi birçok faktör etkilidir. Okuma sürecinde her metin, içinde barındırdığı çeşitli kodlamalarla okuyucuyu bir yolculuğa çıkarır.

Okuyucu bir yandan metindeki kodlamaları çözümler, bir yandan o ana kadar okuduklarından bir bütün oluşturmaya çalışır, bir yandan da metnin henüz okumadığı bölümleri hakkında çeşitli tahminlerde bulunur. Bunları yaparken okuyucu, metnin bölümleri arasındaki ilişkileri kuramazsa, yani metindeki sürekliliği koruyamazsa metin anlamsız hâle gelir.

Her metinde iki türlü bilgi vardır: okuyucunun daha önceden bildiği “eski bilgi” ve okuduğu metinden ilk defa öğrendiği “yeni bilgi”. Bir metnin okuyucu için ilgi çekici olması, eski ve yeni bilgilerin dengeli olmasına bağlıdır. Okuyucu için yeni olan bilgilerin çokluğu metnin anlaşılmasını zorlaştırabilir.

Eski bilgilerin çokluğu ise metnin anlaşılmasını kolaylaştırmasına rağmen okunmaya değer olmamasına yol açabilir. Örneğin anlaşılması çok güç olan bir ilaç prospektüsünü okumak çok sıkıcı ve anlamsız olabilir, diğer yandan bütün detaylarını bildiğimiz bir habere ilişkin metni okumak da vakit kaybı olarak görülebilir.

E-okuma, elektronik metinlerden yapılan okumadır. Elektronik metinlerde yazılı, görsel (durağan ve hareketli) ve işitsel içerik bir arada sunulabilir. Bu metinlerde içerik, birinci, ikinci, üçüncü sayfa gibi ardışık biçimde ilerleyen doğrusal bir sırayla sunulabileceği gibi doğrusal olmayan bir sırayla da verilebilir. Doğrusal olmayan metinler, İnternette sıkça karşılaşıldığı gibi, sayfalar arası geçişin karmaşık olduğu, okuyucunun önceden belirlenmiş bir sıra izleme zorunluluğu olmaksızın köprüler (linkler) aracılığıyla sınırsız biçimde gezinebildiği metinlerdir.

Elektronik metinlerde basılı metinlerdeki harfler, resimler, grafikler, sembollerin yanında görsel ve işitsel medya türleri de (ses, video, animasyon vb.) sunulabilmektedir. Basılı metinlerde farklı bilgi kümelerine ulaşmak için sayfa çevrilirken, elektronik metinlerde sayfa çevirme yerine yazılı ya da görsel köprülere (linklere) tıklamak suretiyle sözel ve sözel olmayan bilgi kümeleri arasında geçişler sağlanabilmektedir.

Elektronik metinler sundukları imkânlar bakımından basılı metinlerden farklılık göstermektedir. Bu bağlamda e-okumanın özellikleri şöyle sıralanabilir:

- *E-okuma, ekran (bilgisayar, cep telefonu vb.) üzerinden gerçekleştirilir.*
- *E-okumada basılı metinlerdeki gibi birinci sayfa, sonra ikinci sayfa, ardından üçüncü sayfa gibi doğrusal bir okuma akışı olmayabilir.*
- *Okuyucu, sayfa çevirmek yerine, oluşturulan köprüler aracılığıyla farklı formatlardaki bilgi kümeleri arasında geçişler yapabilir.*
- *Okuyucu, okuma sürecinde hangi bilgiye hangi sıra ile ulaşacağına kendisi karar verir.*
- *Okuma ortamında etkileşim farklı biçimlerde gerçekleştirilir.*

Örneğin, olimpiyatlar konusunda okuma yapan bir kişi İnternet arama motorunda “Olimpiyat Nedir” anahtar kelimeleriyle bir tarama yapar. Karşısına ansiklopedik bilgilerden resmi bilgilerin sunulduğu sayfalara, görsellerden işitsel dokümanlara kadar farklı birçok sonuç çıkar. Okuyucu, kendi tercihiye göre bir seçim yapar ve “Olimpiyat Nedir” başlıklı ansiklopedik bilgiyi okumaya başlar. Daha sonra ekranın yanındaki “olimpiyat logosu” ile oluşturulan köprüye tıklayarak daha farklı bir bilgi kümesine geçer.

Ulaştığı bu sayfada ülkemiz olimpiyat sporcuları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Ardından tıkladığı diğer bir köprü aracılığıyla en son olimpiyat oyunları ile ilgili fotoğraflara ya da videolara ulaşır. Daha sonra 2012 Olimpiyat Oyunlarıyla ilgili forum sitelerindeki tartışmaları okur. Bu süreçte okuyucu, farklı türdeki bilgi kümeleri arasında köprülere tıklamak suretiyle geçişler yapmıştır.

Görüldüğü gibi, doğrusal olmayan bir okuma yolu izlemiştir. Okuma sırasını ve tercihini kendisi belirlemiştir. Böylece birden fazla metnin harmanlanmasından oluşan bir okuma süreci gerçekleştirir.

Bunun yanı sıra e-okuma ortamlarında çeşitli yollarla metinle etkileşimde bulunulması da söz konusudur. Örneğin okuyucu, olimpiyat oyunlarına yönelik metinle ilgili yorum yazabilir, puanlama yapabilir, ilgili metni paylaşma düğmesi aracılığıyla farklı ortamlarda başkalarıyla paylaşabilir.

Okuma İlgi ve Alışkanlığı

İnsanların davranış ve alışkanlıklarını belirleyen en önemli faktörlerden biri, olaylara ve varlıklara gösterdikleri “ilgi”dir. Pek çok alanda olduğu gibi okuma alanında da ilgi, kişilerin davranışlarını belirleyen temel faktörlerden birisidir. Kişiler, çeşitli metinleri ilgi duydukları oranda okurlar. Bu bakımdan okuma alışkanlığı ile okuma ilgisi arasında sıkı bir ilişki vardır.

İlgiler, okuma süreci içinde okuduğunu anlamayı da etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalar, ilgi düzeyi yüksek, dikkatli okuyucuların - başta akademik okumalarında olmak üzere - metin özelliklerine dikkat ettiklerini ve okuma faaliyetlerini okuma ilgilerine göre düzenlediklerini ortaya koymaktadır.

Okuma becerilerini geliştirmede öğrencilere rehberlik etmek isteyen bir kimse, işe onların okuma ilgilerini belirleyerek başlamalıdır. Sosyo-kültürel düzey, zekâ, cinsiyet ve yaş, okuma ilgisinin belirlenmesinde temel faktörlerdendir. Farklı kültürel ortamlarda yetişen çocuklar farklı ilgilere sahiptir. Bireylerin ilgileri yaşlarına ve zekâ gelişimlerine göre farklılaşma gösterir. Benzer şekilde, aynı yaştaki erkek ve kız çocukların okuma ilgileri de farklı olabilir.

Okuma ilgi ve sevgisini okuma alışkanlığı izlemektedir. Okuma alışkanlığı temel okuryazarlıktan sonra gelen aşamadır. Bu aşamada birey okumayı, bir ihtiyaç olarak algılayarak sürekli ve düzenli bir biçimde gerçekleştirir. Okuma alışkanlığı edinmiş bir birey, okumaktan, çeşitli metinlerle karşılaşmaktan hoşlanır; okumayı bir ihtiyaç olarak görür.

Okuma alışkanlığı, temel okuma becerisini kazanan kişinin herhangi bir konuda bilgilerini zenginleştirmek, yaptığı araştırmalara kaynak oluşturmak ya da gezmeye, müzik dinlemeye benzer şekilde hayatını eğlenceli kılmak amacıyla okumayı sürekli ve düzenli bir biçimde sürdürmesidir.

Okuma alışkanlığının belirlenmesinde; okuyucunun ne tür yayınlar okuduğu, ne sıklıkla okuduğu, hangi türleri ne oranda okuduğu, en çok hangi zamanlarda okumayı tercih ettiği, bir seferde aralıksız ne kadar süreyle okuduğu, hangi zamanlarda neleri okumaktan hoşlandığı, okuduğu kitapları hangi yolla elde ettiği gibi faktörler dikkate alınır.

Aile, öğrencinin okuma becerisini etkileyen önemli çevre unsurlarından biridir. Çocuk, davranışlarında ilk önce anne babasını model alır. Ebeveynin çocuğun

ilgi ve seviyesine uygun kitaplar alması ve evde bir kitaplık oluşturması; her gün gazete, dergi ve kitap okunan bir aile ortamı oluşturması çocuğun okuma alışkanlığına olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

Evdeki anne-babanın yerini okulda öğretmen alır. Öğretmen, bilgi, tecrübe ve aldığı eğitimle okumanın zevk ve alışkanlığa dönüşmesinde öğrencilere rehberlik yapar. Okumaya karşı isteksiz olan öğrencilere, bilgi ve kültürünü okuma yoluyla zenginleştiren kişileri tanıtarak onları okumaya teşvik eder.

Okuma stratejilerini öğretmek öğrencilerin okuma becerisini sağlam temellere oturtur. Sınıf kitaplığının etkin olarak kullanılmasını sağlar ve okunan kitapları takip eder. Öğretmen, aile ile eşgüdüm içerisinde bulunarak öğrencinin okuma alışkanlığı kazanmasını kolaylaştırır. Bunların yanında okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenin yapabileceği en iyi şey, bir okuyucu olarak öğrencilere model olmaktır.

Kişinin, okuma alışkanlık ve zevkini kazanmasında, kitabı sevmesinde ve günlük hayatının bir parçası hâline getirmesinde okul ve çevre de önemlidir. Okul, ailenin öğrenciye kazandırdığı okuma becerisini geliştirerek bir alışkanlık ve kültür hâline getirmesine yardımcı olur. Bu yüzden okul ortamı, öğrencinin kitaba kolay ulaşmasına elverişli olmalıdır.

Örneğin, okul kütüphaneleri, kilitli kapılar ardında olmamalı; öğrencinin kitapla sık karşılaştığı bir mekânda olmalıdır. Kitapların rafları, öğrencilerin yetiştiremeyeceği yükseklikte olmamalı; yanından geçerken ilgisini çekebilecek bir konumda olmalıdır. Kitapların kapakları renkli ve ilgi çekici bir şekilde tasarlanmalıdır.

Halk kütüphanesi gibi halka açık kütüphanelerin de çocuk dünyasına uygun olarak düzenlenmesi gerekir. Bu tür yerler; insanların, özellikle çocukların rahatça girip çıkabildiği, kendini orada rahat hissettiği mekânlar olmalıdır. Bunun için sanatsal etkinlikler (kukla, öykü anlatma, tartışma, video gösterisi vb.) içeren kütüphane programları geliştirilebilir. Sessiz okumak isteyenler içinse belirli katlar ya da odalar ayrıca düşünülebilir.

Öte yandan öğrencilerin kütüphaneyi kullanmalarını ve okuma becerilerini değerlendiren çalışmalarda bazı ilginç sonuçlar ortaya konulmuştur. Bu sonuçlardan birincisi, öğrencilerin kütüphane kullanımıyla ilgili sistemli bir eğitim almadıkları, bu yüzden kütüphaneden daha verimli şekilde yararlanmalarını sağlayacak bilgilere sahip olmadıkları yönündedir.

Oysa kütüphaneden yararlanabilmek için bir dizi bilişsel ve duyuşsal davranış geliştirmek, kütüphaneyi kullanmayı öğrenmek, kütüphanede okumayı sevmek gerekir. Çeşitli araştırmalardan çıkan sonuçlar, öğrencilerin kütüphanelere çoğunlukla kitap okumak için değil, ders çalışmak veya ödevlerine kaynak temin

etmek için gittiklerini göstermektedir. Kütüphanelerin sınav dönemlerinde diğer zamanlara göre çok daha yoğun kullanılması, bu durumun bir yansımasıdır. Öğrencilerin ödevleri için kaynak temin etmek ve ders çalışabilecekleri bir ortam hazırlamak da kütüphanelerin işlevleri arasında sayılabilir. Fakat kütüphanelerin asıl işlevinin kitap okumaya aracılık etmek olduğu unutulmamalıdır.

Okuma alışkanlığının kazanılmasında bireylerin çok küçük yaşlarda bilinçlendirilmesi önemli bir aşamadır. Okuma becerisinin yeni kazanıldığı ilköğretim yılları okumaya karşı ilginin belirlendiği ve okuma alışkanlığı kazanmada temellerin atıldığı bir dönemdir. İnsanlardaki okuma motivasyonu özellikle küçük yaşlarda ve okul döneminde daha yüksektir. Bu dönemde kazandırılan okuma alışkanlığının kalıcılığı daha etkili olacaktır.

Okuma ve yazmanın öğrenilmesinin ardından yoğun bir şekilde görülecek olan okuma motivasyonu başta çocuk kitapları ve dergileri olmak üzere uygun materyaller ve etkinliklerle desteklenmezse okuma alışkanlığının kazandırılması ileride daha güç olacaktır. Bu çalışmaların çocukların ilgileri doğrultusunda yaş seviyesine uygun metinlerle yapılması başarıyı arttıracak, okumanın alışkanlık olarak yerleşmesine imkân sağlayacaktır.

Bu unsurların dışında kitle iletişim araçları, özellikle de televizyon ve İnternet, toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik durumu ve arkadaş grubu, öğrencilerin okuma alışkanlığında belirleyici etkilere sahiptir. Sonuç olarak; öğrencilerde okuma becerilerinin bir alışkanlık ve kültür haline gelmesi birçok sosyal ve psikolojik faktörle ilişkilidir.

Okuma becerileri kazandırılırken öğrencilerin sosyal, bireysel özellikleri ve farklılıkları göz ardı edilmemelidir. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerinin gelişim düzeyi farklılık göstermektedir. Bu farklılık doğal olarak öğrencilerin okuma ve anlamalarını da etkileyecektir. Bunun yanında okuma alışkanlığının oluştuğu çocukluk ve gençlik döneminin kendine has özellikleri ebeveynler ve eğitimciler tarafından dikkate alınmalıdır.

Okumada Ölçme ve Değerlendirme

Okuma Becerileri dersi kapsamında gerçekleştirilecek ölçme değerlendirme çalışmaları, metin işleme süreci ile “eş zamanlı bir şekilde” ve “sürecin tamamına yayılarak” gerçekleştirilmelidir. Böyle bir yaklaşımla gerçekleştirilecek ölçme değerlendirme çalışmaları öğrencilerin eksikliklerinin ya da yanlışlarının okuma eylemi ile aynı anda ortaya konularak uygun geri bildirimlerle ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır.

Ölçme ve değerlendirmenin dersin tamamını kapsayacak şekilde süreç içerisine yayılması ise eksik ve yanlış öğrenmelerin dersin her aşamasında tespit

edilebilmesine yönelik olduğu için önemli görülmektedir. Böylece öğretmen dersin tüm aşamalarını, ölçme değerlendirme faaliyetleri için kullanabilecektir.

Okuma sürecindeki ölçme ve değerlendirme çalışmaları, sadece not vermeyi değil, öğrencilerin eksik yönlerini anlamayı ve tamamlamayı amaçlamalıdır. Bu anlamda “Okuma Becerileri” dersi kapsamında gerçekleştirilecek ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin *“Metin İşleme Süreci”* başlığı altında ele alınan aşamaların tamamını kapsayacak şekilde ve süreçle eş zamanlı bir biçimde, çeşitli türden sorular kullanılarak ele alınması uygun görülmektedir.

Okuma sürecinde öğrencilere üç türlü soru sorulabilir: (1) Bilgi soruları, (2) Çıkarım soruları, (3) Eleştirel düşünme soruları.

1. Bilgi Soruları: Metinde anlatılanların herhangi bir yorumlama ya da açıklamaya ihtiyaç duyulmadan, metinde yer aldığı şekliyle anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etme amacını taşıyan sorulardır.

Bilgi sorularına öğrencilerin vereceği cevapların doğrudan metindeki bilgiler kullanılarak ifade edilmesi gerekmektedir. Bu tür sorulara verilecek cevaplar neredeyse hiç yorumlama gerektirmez. Anlam kesindir ve metinde ifade edilmiştir. Önemli olan, öğrencinin metinde aradığı bilgiyi hatırlaması veya bulmasıdır.

Bilgi soruları, metnin yüzeysel yapısındaki anlamların ortaya çıkarılmasında kullanılır. Metni çözümlemenin ilk basamağında kullanılan ve cevabı doğrudan metin içinde yer aldığı için bilişsel açıdan düşük düzeyde olan bu tür soruların üç önemli işlevi vardır: Birinci olarak, öğrencilerin dikkatlerini metne odaklama düzeyini gösterir. İkinci olarak anlama güçlüğü çeken öğrencilerin de metin anlama çalışmalarına dâhil olmasını sağlar. Üçüncü olarak daha üst düzeydeki sorular için taban oluşturur.

2. Çıkarım Soruları: Okuyucu, metne ilişkin yorum yaparken açıkça ifade edilmemiş bilgi ve düşünceleri keşfederek ya da metinde ifade edilen çeşitli bilgi ve düşünceler arasında ilişkiler kurarak belirli sonuçlara ulaşır.

Bu süreçte okuyucunun metindeki anlam birimleri arasında ilişkiler kurması beklenir. Ayrıca okuyucu, metinde doğrudan ifade edilmeyen anlamları, ön bilgisi ve algılaması ile ortaya çıkarır. Bu türden çıkarımlarda okuyucu, iki ya da daha fazla düşünce ya da bilgiyi birleştirmek durumundadır.

Birçok durumda yazar, metni okuyucunun doğrudan ve dolaylı çıkarımlar yapmasına olanak sağlayacak şekilde oluşturur. Örneğin bir öykü boyunca kahramanın davranışı belirli bir karakter yapısını izlemekte ve okuyucular, bu kahramanın bakış açısı ve kişiliği konusunda benzer sonuçlara ulaşmaktadır. Bu süreçte okuyucu, cümlelerde söylenenden fazlasına odaklanmaktadır. Oku-

ma sürecinde metnin her bir bölümüne ayrı ayrı odaklanılması gerektiği gibi yeri geldiğinde metnin tamamını bir arada düşünmek de gerekir.

Çıkarım soruları, öğrencileri aşağıdakilere benzer durumlar üzerinde düşündürmeye yönelik olarak oluşturulabilir:

- *Ana düşüncenin bulunması*
- *Neden sonuç ilişkilerinin çıkarılması*
- *Metinde dolaylı biçimde ifade edilen düşüncelerin belirlenmesi*
- *Metinde yapılan genellemelerin belirlenmesi*
- *İki karakter, olay, durum vb. arasındaki ilişkinin tanımlanması*

3. Eleştirel Düşünme Soruları: Okuyucuların metinde doğrudan ifade edilen ya da kendi çıkarımlarıyla ortaya çıkardığı anlamları; gerçek dünya bilgisiyle, toplumun değer yargılarıyla, diğer metinlerle karşılaştırarak değerlendirmeleri ve çeşitli sonuçlara ulaşmalarını amaçlayan sorulardır.

Öğrenciler, eleştirel düşünme soruları karşısında genellikle dünyayı algılama biçimleri doğrultusunda hareket ederler. Metinde yer alan fikir ve bilgileri birleştirip çıkarımlar ve karşılaştırmalar yaparken kendi deneyimlerinden ve geçmiş bilgilerinden yararlanırlar. Bu nedenle öğrencilerin bu tür sorulara vereceği cevaplar birbirinden farklı olabilir.

Öğretmen, bu tür soruları kullandığında “belirli” doğru cevaplara odaklanmak yerine uygun yönlendirmelerle öğrencileri etkili düşünmeye sevk etmelidir. Bu sorularla öğrencilerin metinde yer alan bilgileri sorgulaması, metne ilişkin alternatifler üretmesi ve birbiriyle karşılaştırması sağlanmalıdır.

2. PROGRAMIN AMACI ve ÖĞRETİM YAKLAŞIMI

Okuma Becerileri Dersi Öğretim Programı, genel olarak metni merkeze alarak öğrencilerin okuduğunu anlama becerisini geliştirmeyi hedeflemektedir. **Bu bağlamda bu dersi alan öğrencilerin;**

- *Akıcı okuyabilen,*
- *Okuduğunu hatırlayan, anlayan, yorumlayan, değerlendiren,*
- *Tüm okuma ortamlarına eleştirel bakabilen,*
- *Paragraf ve metin düzeyinde çözümlemeler yapabilen,*
- *Basılı ve elektronik ortamlarda amacına uygun okumalar yapabilen,*
- *Reklam, haber vb. medya metinlerine sorgulayıcı bakabilen,*
- *Ön bilgilerin ve deneyimlerinin okuduğunu anlamada etkili olduğunun farkına varan,*
- *Okudukları (öykü, deneme, gazete, dergi vb.) arasında karşılaştırmalar yapabilen,*

2. PROGRAMIN AMACI ve ÖĞRETİM YAKLAŞIMI

- *Okuma sırasında kendini değerlendirebilen, daha başarılı bir okuma yapabilmek için yapması gerekenleri belirleyen ve uygulayan,*
- *Anlamakta zorlandığı metinlerden kaçınmak yerine metni çözümlemek için çabalayan,*
- *Kendi okuma eğilimini belirleyerek okumayı bir kültür hâline getiren,*
- *Okuma kültürü geliştirmek amacıyla kütüphane ve bilişim teknolojilerini etkin kullanabilen bireyler olması hedeflenmektedir.*

Yukarıdaki özelliklere sahip okuyucular yetiştirmek amacıyla programda, elektronik ve basılı metinlerde parçadan bütüne, bütünden parçaya anlam oluşturmaya esas alan bir okuma öğretimi yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşıma göre metinde anlama ulaşmak için metni oluşturan cümle ve paragrafların anlaşılması gerekir; ancak bu yeterli değildir.

Metindeki anlam, cümle ve paragrafların anlamlarının toplamından fazladır. Bu açıdan okuyucu, anlama ulaşmak için metni oluşturan parçaları bir arada düşünmeli; yazarın doğrudan ifade ettiklerinin yanında dolaylı biçimde ifade ettiklerini, okuyucuyu ikna etmek için başvurduğu düşünme biçimlerini fark etmelidir. Okuyucu, bunu yapabilmek için yazarın doğrudan ve dolaylı biçimde söylediklerini kavramalı ve eleştirel bakışla değerlendirmelidir.

3. PROGRAMDAKİ BECERİLER VE KAZANIMLAR

Beceriler

Öğretim programında beceriler, öğrencilerin bir metni okuma sürecinde anlamlandırırken ulaşacakları hedefleri ifade etmektedir. Beceriler, okuma sürecinin aşamaları (ön okuma, okuma sürecinde anlam kurma) kadar okuduğunu anlamlandırma eyleminin biçimi (eleştirel okuma), okumanın hangi ortamlarda yapıldığı (e-okuma, basılı metin) ve sürekli hâle getirilmesiyle (okuma kültürünü geliştirme) de ilgilidir.

Kazanımlar

Öğretim programında kazanımlar, ilgili becerilere ulaşmak için gerekli tutum, davranış ve uygulamaları ifade etmektedir. Kazanımlar, ilgili beceriler altında ele alınmıştır.

Kazanımlar, ulaşılabilecek becerilerin daha kolay tanımlanması içindir. Bir kazanım, ilgili bulunduğu becerinin dışında bir beceriyle de ilişkili olabilir. Örneğin, okuma sürecinde anlam kurma becerisiyle ilgili “Metindeki örtük anlamları belirler.”, “Okuduğunu anlamada metindeki görsel öğelerden yararlanır.” vb. kazanımların çoğu, e-okuma becerisiyle de ilişkilidir.

Eleştirel okuma kazanımlarından olan “Metindeki çelişki veya ön yargı taşıyan ifadeleri belirler.” aynı zamanda okuma sürecinde anlam kurma becerisinin bir kazanımı sayılabilir.

BECERİLER VE KAZANIMLAR

1. BECERİ: ÖN OKUMA ÇALIŞMALARI YAPMA

- Metinde yer alan ipuçlarını (kapak, ön söz, içindekiler, başlık, alt başlık ve görseller vb.) ve ön bilgilerini kullanarak metnin ya da kitabın içeriği hakkında çıkarımda bulunur.
- Okuma amacını ve yöntemini (sesli, sessiz, ayrıntılı, göz atarak, not alarak, seçmeli vb.) belirler.

2. BECERİ: OKUMA SÜRECİNDE ANLAM KURMA

- Farklı türlerdeki metinleri boğumlama, vurgu ve tonlamaya dikkat ederek akıcı biçimde okur.
- Kelimelerin, deyimlerin ve atasözlerinin anlamlarını metnin bağlamından hareketle tahmin eder.
- Anlam kurmada yazım biçimine ilişkin ipuçlarını (kalın, italik, altı çizili, renkli vb.) kullanır.
- Yönlendirici ifadelerin (bu yüzden, çünkü, amacıyla, bu amaçla; örneğin, mesela; sonuç olarak, kısacası; fakat, buna rağmen; ayrıca, bunun yanında; özellikle, elbette; öncelikle, son olarak; eğer, şayet vb.) anlam üzerindeki etkisini belirler.
- Şiirlerdeki ana duyguyu belirler.
- Başka metinlerden yapılan alıntılarını fark eder.
- Metin boyunca ana konuyla alt konular arasındaki ilişkiyi takip eder.
- Metindeki ana düşünce ve yardımcı düşünceleri belirler.
- Metindeki örtük anlamları belirler.
- Metindeki öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
- Metinde hayal ile gerçek olanı ayırt eder.
- Okuduğunu anlamada metindeki görsel öğelerden yararlanır.
- Metindeki önemli bilgileri belirlemek için çeşitli teknikleri (altını çizme, not alma, özetleme, görselleştirme) kullanır.
- Metnin bölümleri arasındaki bağlantıları kuramadığında metni tekrar gözden geçirir.
- Metni anlamak için ihtiyaç duyduğu metin dışı bilgilere çeşitli kaynaklardan (başka metinler, İnternet, sözlük vb.) ulaşır.
- Metni anlamasının önündeki engelleri (dikkatin metinden uzaklaşması, metin içi ilişkileri kuramama, bilgi eksikliği, bilinmeyen kelimeler, yanlış anlamalar vb.) kaldırmak için çeşitli teknikleri (metne yeniden odaklanma, metin içi ilişkileri gözden geçirme, yüksek sesle okuma, metin dışı kaynaklardan yararlanma, vb.) uygular.
- Ön bilgileri ile metinde geçen bilgileri karşılaştırır, benzer ve farklı yönleri belirler.

- Okuduğu metnin yazılış amacını sorgular.
- Başlığın metne uygunluğunu değerlendirir.
- Görsellerin metne uygunluğunu değerlendirir.

3. BECERİ: ELEŞTİREL OKUMA

- Metindeki çelişki veya ön yargı taşıyan ifadeleri belirler.
- Metinde edindiği bilgilerin doğruluğunu farklı kaynaklardan kontrol eder.
- Aynı konuda yazılan farklı metinleri karşılaştırır ve yorumlar.
- Okuduğu metni, kendi hayatındaki ve çevresindeki olay ve durumlarla karşılaştırır.
- Metinde beğendiği veya beğenmediği bölümleri nedenleriyle birlikte belirler.
- Okuduğu metinde başka insanları rencide edebilecek ifadeleri belirler.
- Metindeki örnek ve kanıtların konuya uygunluğunu değerlendirir.
- Haber metinleri ve reklamlardaki ikna tekniklerini (bilimsel veri, ünlü kişiler, mizah, memnun kullanıcı vb.) çözümler.
- Şiirleri, öyküleyici metinleri (öykü, roman, masal, fabl, vb.) ve bilgilendirici metinleri (ders kitapları, ansiklopediler, makaleler; yönergeler, kullanma kılavuzları, afiş, etiket) tür özelliklerini dikkate alarak anlamlandırır.

4. BECERİ: OKUMA KÜLTÜRÜNÜ GELİŞTİRME

- Kendine ait okuma hedefleri koyar ve bu hedeflere ulaşma düzeyini değerlendirir.
- Okumaktan hoşlandığı yazar, şair, konu ve türlerden hareketle kendi okuma eğilimini belirler.
- Kendisine ait bir kitaplık oluşturur.
- Okuma alışkanlığını geliştirmek amacıyla kütüphanelerden yararlanır.
- İlgisini çeken konulardaki süreli yayınları takip eder.
- Araştırma yaptığı bir konuyla ilgili elektronik ve basılı kaynaklara ulaşma yollarını bilir.

5. BECERİ: E-OKUMA

- E-okuma süreci ile geleneksel okuma sürecinin farkını (okuma sırası, içerik) kavrar.
- Okuduğu metinde yer alan yazılı, sesli ve görsel öğelerin her birinin ürettiği anlamı göz önünde bulundurarak metni anlamlandırır.
- Okuma amacından uzaklaşmadan köprüler (linkler) aracılığıyla bilgi kümeleri arasında geçişler yapar.
- Elektronik ortamda taramalar yapar ve tarama sonucunu amacına uygun olarak sınırlandırır.
- Elektronik metinlerde gezinme sürecinde yön şaşırma ve kaybolma sorunlarına karşı uygun stratejileri kullanır.

4. E-OKUMA VE BİLGİYE ERİŞİM

İnternet, gerek bilgi edinmek, gerek eğlenmek, gerekse de iletişim kurmak için kullandığımız zengin elektronik okuma (e-okuma) ortamları sunar. Elektronik metinlerden (e-metin) gerçekleştirilen okuma, basılı metinlerden yapılan okuma ile kıyaslandığında hem okuma süreci, hem de içerik anlamında farklılıklar taşıdığı görülmektedir.

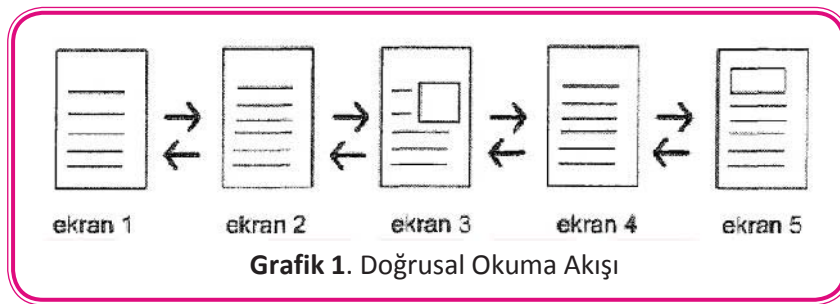
Bu ortamlara basılı metinler gibi yaklaşmak, okuma sürecinde kaybolma, yön şaşırma gibi sorunlara neden olabilmektedir. Bu ortamları verimli şekilde kullanabilmek için birtakım özellikleri bilmek ve bazı kurallara uymak gerekmektedir. Kendine ait özellikleri ve avantajları yanında çevrimiçi zengin okuma ortamlarında birtakım tehlikeler de söz konusudur. İnternet sayfalarının yanında forumlar, sosyal paylaşım ağları, bloglar gibi çeşitli medya ortamlarından oluşan bu e-okuma ortamlarını etkin şekilde kullanabilmek ve ortaya çıkması muhtemel zararlardan korunmak için bu deneyimlere sahip olmak son derece önemlidir.

A) E-Metinlerde Okuma Akışı

E-metinlerde okuma akışı doğrusal ve doğrusal olmayan biçimlerde gerçekleştirilebilir:

1. Doğrusal Okuma

Doğrusal okuma, metnin, “1. sayfa”, “2. sayfa”, “3. sayfa” gibi ardışık bir sıra ile sunulduğu ortamlarda gerçekleştirilen okuma akışıdır. Basılı metinlerde olduğu gibi bazı e-metinlerde de yatay veya dikey yönde doğrusal okuma akışı söz konusudur. Grafik 1’de doğrusal okuma akışı gösterilmiştir.

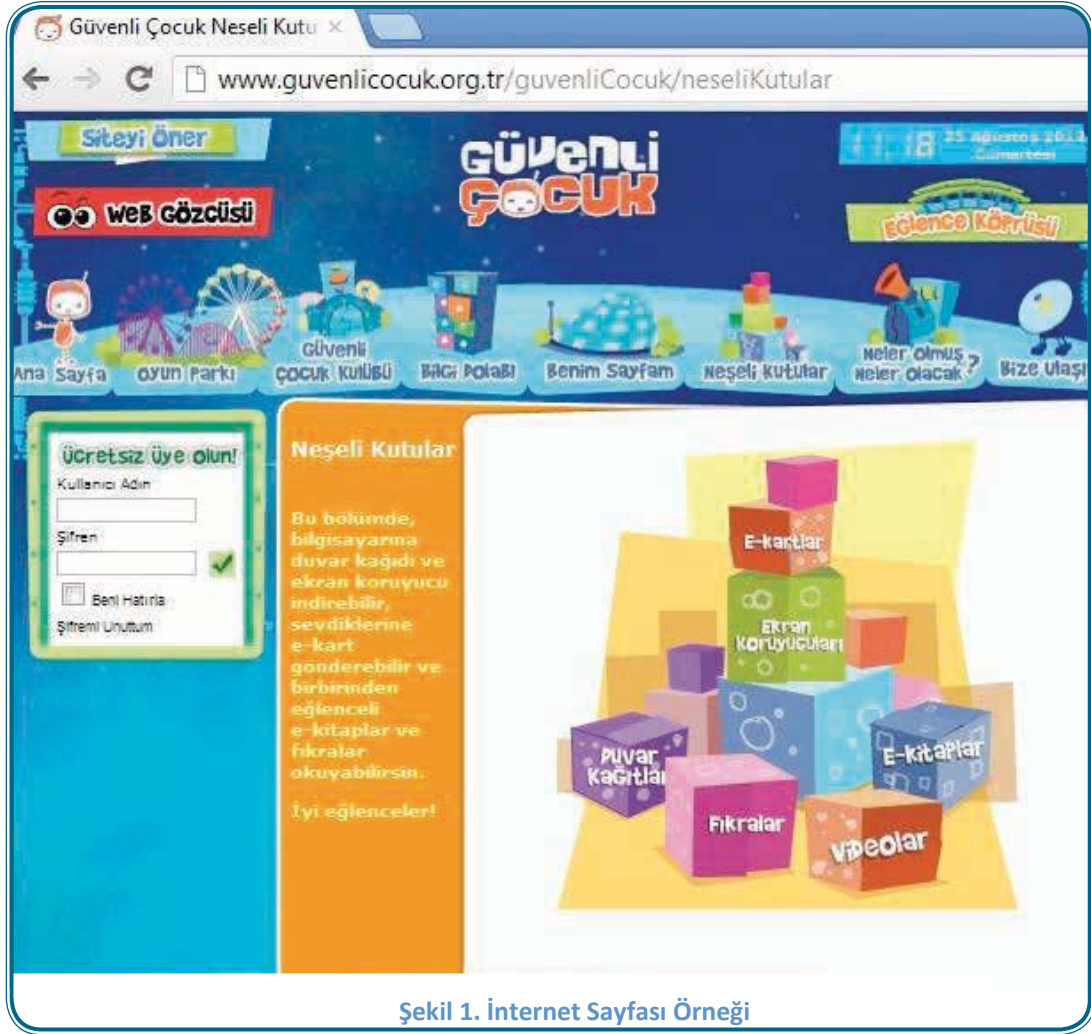
2. Doğrusal Olmayan Okuma

Doğrusal olmayan okuma akışı, sayfaların (ekranların) önceden belirlenmiş bir okuma sırası olmadan sunulduğu bir yapıdır. Her ekranda birçok köprü (link) vardır. Okuyucu, amacına ve tercihinine göre bir sayfadaki köprülerden istediği birine tıklayarak başka bir sayfaya gidebilir.

Örneğin, Şekil 1’de yer alan www.guvenlicocuk.org.tr sitesine giren bir kişi ekranın sol üst köşesindeki “oyun parkı” köprüsünü tıklayabilir. Başka bir kişi ise ekranın ortasındaki “fıkralar” köprüsünü tıklayarak fıkra okumayı tercih

edebilir. Aynı site içinde gezinebildiği gibi ilişkilendirilmiş başka sitelere de geçişler yapabilir. Görüldüğü gibi okuyucu, önceden belirlenmiş bir okuma sırası değil, amacına ve tercihlerine göre şekillenen bir okuma yolu izleyebilmektedir.

Şekil 1. İnternet Sayfası Örneği

Şekil 1' de yer alan köprüler aracılığıyla gerçekleştirilecek bir okuma sürecinde okuyucu, farklı bilgi kümeleri arasında gezinmektedir.

Bu süreçte köprüleri tıklamak suretiyle yazılı içerik dışında videolar, hareketli resimler vb. görsel ve işitsel içerik arasında bir gezinim gerçekleşmektedir.

Bu gezinim sırasında yazılı içeriğin anlamlandırılması kadar önemli olan diğer bir husus da görsel ve işitsel içeriğin anlamlandırılabilmesidir.

Anlam kurma sürecinde farklı türlerdeki bu içeriğin birbirleriyle olan ilişkisinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (**Bakınız: Şekil 2**).

Şekil 2. Doğrusal Olmayan Okuma Akışı

E-okuma sürecinde okuyucunun, gezinim sürecini kontrol altında tutabilmesi önemlidir. Bulunduğu sayfaya nereden, nasıl geldiğini, amacı doğrultusunda gitmek istediği sayfaya nasıl ulaşacağını bilmesi, okuyucunun süreci kontrol ettiğinin göstergesidir. Bu nedenle e-okuma becerilerinin geliştirilmesi için öğrencilere bu türden yeterliklerin kazandırılması önemlidir.

E-okuyucu, “aşırı bilişsel yüklenme”, “yönünü şaşırma” ya da “metin içinde kaybolma” gibi e-okuma ortamlarına özgü sorunlarla karşılaşabilmektedir. Okuma amacından sapmama ve e-metinlerin yapısının farkında olma, belirtilen sorunlar karşısında okuyucuların kullanabileceği önemli stratejiler arasındadır. E-okumada okuma akışı dışında dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, bilgiye erişimdir.

B) Bilgiye Erişim

İnternette arama motorlarında yaptığımız tarama sonucunda karşımıza kimi zaman yüzbinlerce hatta milyonlarca sonuç sıralanabilmektedir. Bilgiye erişim, çok sayıdaki bilgi yığını içinde ihtiyaç duyduğumuz en geçerli ve doğru bilgiye en kısa sürede ulaşabilme becerisi olarak tanımlanabilir. Öğrencilerin elektronik ortamlarda bilgiye erişimlerinin sağlanabilmesi adına biçim ve içeriğe dönük birtakım ipuçlarından yararlanmaları beklenmektedir.

1. Bilgiye Erişim Sürecinde Biçimsel Özellikler:

Biçimsel özellikler, bilgiye erişim sürecinde karşılaşılan çok sayıda bilgi yığını arasından ayıklama ve eleme işlemlerinin gerçekleştirilmesinde okuyuculara yardımcı olur. Bu özellikler aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

İnternet sitelerine ait alan adı (domain) ve alan adı uzantısı bilgilerin kontrol edilmesi: İnternet sitelerinin alan adları ve alan adı uzantıları sitenin türü ve niteliği hakkında önemli ipuçları sağlamaktadır. Aşağıda alan adı uzantılarının hangi kurum ve kuruluşlarca kullanıldığına ilişkin bilgi verilmektedir.

www.websitesi.com
alan adı(site adı) ↓ alan adı uzantısı

www.websitesi.	com	Ticari amaçlı siteler (commercial)
	org	Kâr amacı gütmeyen oluşumlara ait siteler (organisation)
	net	Ağlar (networked)
	mil	Askeri siteler (military)
	gov	Hükümet ve devlet kurumlarına ait siteler (government)
	edu	Eğitimle ilgili kurum ve kuruluşlara ait siteler (education)

Sitenin kim(ler) tarafından oluşturulduğunun kontrol edilmesi:

İnternetteki siteler herkes tarafından oluşturulmuş olabilir. Site adı ve alan adı uzantısı bilgisi her zaman yeterli olmayabilir. Bu durumda İnternet sitesinin ve sitedeki bilgilerin güvenilirliği konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarız. Sitenin oluşturularına ait bilgiler, bize daha fazla ipucu verecektir.

“Biz kimiz”, “Bize ulaşın”, “Hakkımızda” gibi köprüler aracılığıyla bu bilgiler sorulabilir. E-posta adresi, sabit telefon numarası, işyeri adresi ya da isim gibi bilgilerin yer alması sitenin güvenilirliği hakkında ipuçları verir. İnternet sitesinde bu bilgiler yer almıyorsa başka bir sitenin tercih edilmesi daha uygun olabilir.

Sitedeki bilgilerin güncelliğinin kontrol edilmesi: Sitedeki bilginin kaynağı ve tarihi dışında sitenin en son güncellendiği tarihi kontrol etmek önemlidir. Bu tarih genellikle ilgili sayfanın başında ya da sonunda yer almaktadır.

İnternet sitesinin dilinin kontrol edilmesi: Bazı siteler yalnızca yetişkinlere yönelik oluşturulmuştur. Kullanılan dilin, kaynakların ve konuların anlaşılmasının güç olduğu düşünülüyorsa o konu ile ilgili daha uygun bir site araştırılmalıdır.

Site tasarımının kontrol edilmesi:

İnternet sitesinin tasarımının profesyonelliği, sitede yer alan reklamlar, arka plan rengi ile yazı renginin uyumu vb. özellikler de kullanıcılara sitenin güvenilirliği hakkında birtakım ipuçları sunmaktadır.

Ebeveyn ve öğretmenlerden yardım alınması:

Öğrenciler, biçimsel özelliklere ilişkin bu ipuçlarını değerlendirerek site hakkında bir görüşe sahip olabilirler. Ancak ihtiyaç duydukları her aşamada öğretmenlerinden ya da ebeveynlerinden yardım alabilmelidirler.

2. Bilgiye Erişim Sürecinde İçeriğe İlişkin Özellikler:

Gerekli biçimsel değerlendirme dışında içeriğe yönelik değerlendirme ise aşağıdaki sorular aracılığıyla gerçekleştirilebilir:

- 1) Bu metin, ihtiyaç duyduğum bilgileri içeriyor mu?
- 2) Bu metin, kim tarafından oluşturulmuştur?
- 3) Bu metinde dikkatimi çekmek, beni etkilemek için hangi teknikler kullanılmıştır?

- 3) Bu metinde dikkatimi çekmek, beni etkilemek için hangi teknikler kullanılmıştır?
- 4) Bu metni, diğer insanlar benden daha farklı nasıl anlamış olabilirler?
- 5) Bu metinde hangi bakış açıları, değer yargıları, görüşler ön planda tutulmuş, hangileri göz ardı edilmiştir?
- 6) Bu metnin yazılış amacı nedir?

E-Okuma Sürecinde Dikkat Edilmesi Gerekenler

E-okuma, yaygın biçimde İnternet siteleri üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ancak bazı İnternet siteleri, ulaşılmak istenen bilgi için üye olunmasını şart koşturmaktadır. Bir sitede üyelik ya da herhangi bir hesap, profil, vb. oluştururken özel bilgilerin paylaşılması sakıncalı olabilir. Öğrencilerin, gerekli durumlarda aile büyükleri ya da öğretmenlerden yardım alması sağlanmalıdır.

Öncelikle zorunlu olmadıkça üye olunmaması, üye olunması gerekli ise sunulan bilgi formundaki tüm bilgilerin doldurulmaması gerekmektedir. Üyelik gereken durumlarda öğretmenlerin, öğrencilerini aşağıda belirtilen hususlarda bilgilendirmesi önemlidir.

Kullanıcı adı (nickname): Takma ad. Herhangi bir kullanıcı adı alırken cinsiyetinizi, yaşınızı vb. özel bilgilerinizi belli eden isimler tercih etmeyiniz. Örneğin, “prens13” takma adının 13 yaşında bir kıza ait olduğu tahmin edilebilmektedir.

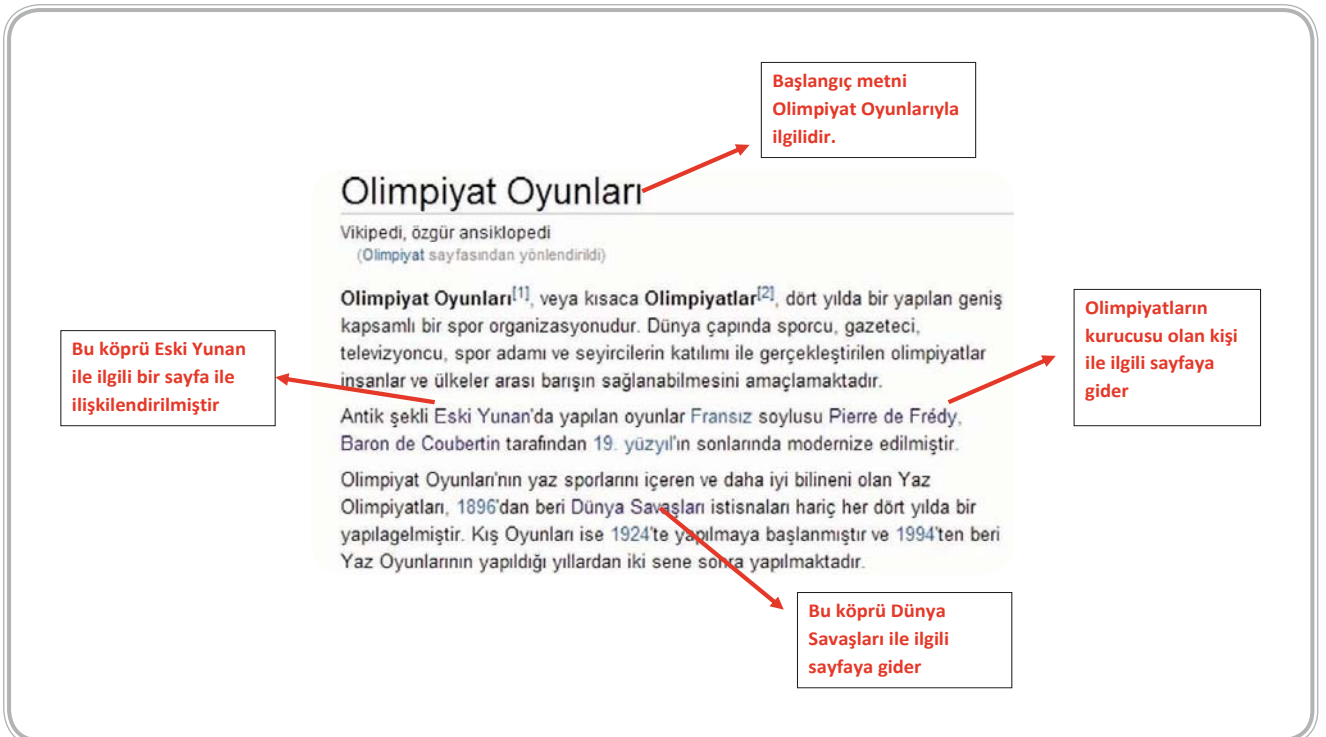
E-posta: Buraya yazdığınız e-posta hesabının başkalarıyla paylaşılabilceğini göz önünde bulundurarak üye olurken asıl e-posta hesabınız yerine yedek bir posta hesabı kullanabilirsiniz. Aksi takdirde e-posta hesabınıza çok sayıda ticari, zararlı, vb. istenmeyen posta gelebilir.

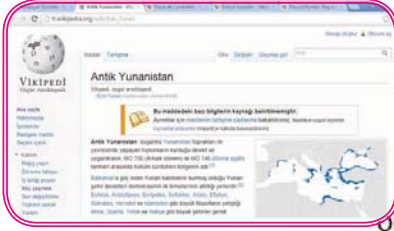
Şifre: Üyelik gerektiren durumlarda kesinlikle e-postanıza ait şifre yazılmamalıdır. Yeni üyelik için şifre belirlemeniz istenmektedir. Bu da e-posta şifrenizden farklı olmalıdır.

Doğum tarihi, TC kimlik no, Adres: Yazmayınız, gerekliyse öğretmeninize danışınız.

E-ortamda, mavi renkle işaretlenmiş yazılı köprüler (linkler) dışında, menüler ve görseller şeklinde oluşturulmuş köprüler de yer almaktadır. Bu köprüler aracılığıyla bir sayfada (ekranda) aynı konu ile ilgili sayfalara gidilebileceği gibi başka konulardaki metinlere de geçişler olabilir. Okur hangi köprüye tıklayacağına kendisi karar verir. Belirtilen bu süreçle ilişkin aşağıda bir gezinim örneği sunulmuştur.

Olimpiyat Oyunları

Vikipedi, özgür ansiklopedi
(Olimpiyat sayfasından yönlendirildi)

Olimpiyat Oyunları^[1], veya kısaca Olimpiyatlar^[2], dört yılda bir yapılan geniş kapsamlı bir spor organizasyonudur. Dünya çapında sporcu, gazeteci, televizyoncu, spor adamı ve seyircilerin katılımı ile gerçekleştirilen olimpiyatlar insanlar ve ülkeler arası barışın sağlanabilmesini amaçlamaktadır.

Antik şekli Eski Yunan'da yapılan oyunlar Fransız soylusu Pierre de Frédy, Baron de Coubertin tarafından 19. yüzyılın sonlarında modernize edilmiştir.

Olimpiyat Oyunları'nın yaz sporlarını içeren ve daha iyi bilineni olan Yaz Olimpiyatları, 1896'dan beri Dünya Savaşları istisnası hariç her dört yılda bir yapılagelmiştir. Kış Oyunları ise 1924'te yapılmaya başlanmıştır ve 1994'ten beri Yaz Oyunlarının yapıldığı yıllardan iki sene sonra yapılmaktadır.

Olimpiyat Oyunları

Vikipedi, özgür ansiklopedi
(Olimpiyat sayfasından yönlendirildi)

Olimpiyat Oyunları^[1], veya kısaca Olimpiyatlar^[2], dört yılda bir yapılan geniş kapsamlı bir spor organizasyonudur. Dünya çapında sporcu, gazeteci, televizyoncu, spor adamı ve seyircilerin katılımı ile gerçekleştirilen olimpiyatlar insanlar ve ülkeler arası barışın sağlanabilmesini amaçlamaktadır.

Antik şekli Eski Yunan'da yapılan oyunlar Fransız soylusu Pierre de Frédy, Baron de Coubertin tarafından 19. yüzyılın sonlarında modernize edilmiştir.

Olimpiyat Oyunları'nın yaz sporlarını içeren ve daha iyi bilineni olan Yaz Olimpiyatları, 1896'dan beri Dünya Savaşları istisnası hariç her dört yılda bir yapılagelmiştir. Kış Oyunları ise 1924'te yapılmaya başlanmıştır ve 1994'ten beri Yaz Oyunlarının yapıldığı yıllardan iki sene sonra yapılmaktadır.

1. Olimpiyat Oyunları ile ilgili bir metin

2. Antik Yunan ile ilgili bir metin

Balkanlar

Olimpiyat Oyunları

Vikipedi, özgür ansiklopedi

(Olimpiyat sayfasından yönlendirildi)

Olimpiyat Oyunları^[1], veya kısaca **Olimpiyatlar**^[2], dört yılda bir yapılan geniş kapsamlı bir spor organizasyonudur. Dünya çapında sporcu, gazeteci, televizyoncu, spor adamı ve seyircilerin katılımı ile gerçekleştirilen olimpiyatlar insanlar ve ülkeler arası barışın sağlanabilmesini amaçlamaktadır.

Antik şekli Eski Yunan'da yapılan oyunlar Fransız soylusu Pierre de Frédy, Baron de Coubertin tarafından 19. yüzyılın sonlarında modernize edilmiştir.

Olimpiyat Oyunları'nın yaz sporlarını içeren ve daha iyi bilineni olan Yaz Olimpiyatları, 1896'dan beri Dünya Savaşları istisnaları hariç her dört yılda bir yapılagelmiştir. Kış Oyunları ise 1924'te yapılmaya başlanmıştır ve 1994'ten beri Yaz Oyunlarının yapıldığı yıllardan iki sene sonra yapılmaktadır.

1. Olimpiyat Oyunları

2. Antik Yunan

3. Balkanlar

5. METİN İŞLEME SÜRECİ VE ÖRNEKLER

Okuma Becerileri dersi haftada iki saattir. Derste her hafta ortalama bir metin işlenmesi esas alınmıştır. Bunun yanında öğretmen, öğrencilerin ve metnin düzeyine göre bir metni daha uzun sürede işleyebilir ya da bir haftada daha fazla sayıda metin de ele alabilir.

Programda verilen ders işleme süreci ortalama iki saate göre planlanmalıdır. Her metinde sürecin bütün aşamalarının uygulanması zorunlu değildir. Öğretmen, metnin özelliklerini ve öğrencilerin düzeylerini dikkate alarak o metinde hangi çalışmalara ağırlık vereceğini belirleyebilir.

Yıl boyunca öğrencilere öyküleyici metinler (öykü, roman, masal, fabl vb.); bilgilendirici metinler (ders kitapları, ansiklopediler, makale, deneme, sohbet vb.; gazete haberi, yönergeler, kullanma kılavuzları, afiş, etiket vb.) ve şiir gibi farklı türlerde metinler okutulmalıdır. Metinlerin bir kısmı elektronik ortamda sunulmalıdır.

Okuma Becerileri dersinde metin işleme süreci; hazırlık, anlama, eleştirel okuma ve okuma kültürünün geliştirilmesi aşamaları ile gerçekleştirilir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

a. Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Bu aşamada öğrencilerin okunacak metinle ilgili ön bilgilerini harekete geçirmeye yönelik çalışmalar yapılır. Bu kapsamda öğretmen aşağıdaki veya benzeri çalışmalardan birini veya birkaçını yapabilir:

- *Sorular sorarak konuyu öğrencilerle tartışma,*
- *Konuyla ilgili bazı görselleri sınıfa getirerek öğrencilerin görselleri yorumlamasını isteme,*
- *Konuyla ilgili bir şarkı dinlettirme,*
- *Konuyla ilgili bir başka metni okuma,*
- *Öğrencilere konuyla ilgili resim yaptırma.*

b. Metne Göz Atma: Bu aşamada öğrencilerin metinde yer alan ipuçlarını (kapak, ön söz, içindekiler, başlık, alt başlık ve görseller vb.) ve ön bilgilerini kullanarak metnin ya da kitabın içeriği hakkında çıkarımda bulunmasına yönelik çalışmalar yapılır.

ANLAMA ÇALIŞMALARI

Anlama çalışmaları okuma, metin birimlerini anlama ve metin düzeyinde anlam kurma olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmelidir. Bu aşamalarda öğrencilerin metin içi ilişkileri ve metindeki konu değişimini takip etmesini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır.

a. Okuma

Hazırlık çalışmalarından sonra metin sınıfta okunur. İşlenecek metinlerin dersten önce okunmasına yönelik ev ödevleri verilmemeli, öğrenciler metni ilk defa sınıfta birlikte okumalıdır. Sınıfta okuma, sesli veya sessiz biçimde yapılabilir. Sessiz okumayla başlanıp daha sonra sesli okumaya geçilebilir. Sessiz okuma, her öğrencinin metni bireysel olarak okumasıyla gerçekleştirilir. Sesli okuma ise tüm sınıfın duyacağı şekilde önce öğretmenin metnin tamamını, daha sonra öğrencilerin metni bölüm bölüm okumasıyla gerçekleştirilir. Sesli okumanın temel amacı, öğrencilerde doğru telaffuz, vurgu ve tonlamaya uygun okuma becerilerini geliştirmektir. Sesli okuma çalışmaları özellikle topluluk karşısında konuşmakta güçlük çeken öğrenciler için yararlı bir çalışmadır. Ancak sesli veya sessiz okumaya ayrılan süre dersin bütünlüğü içerisinde değerlendirilmeli, metnin genel hatlarıyla anlaşıldığı görüldüğünde bu aşama tamamlanmalıdır.

b. Metnin Bölümlerini Anlama

Bu aşamada metnin anlam bütünlüğü oluşturan her bölümü üzerinde ayrı ayrı okuma ve anlama çalışması yapılır. Her bölüm okunduktan sonra öğrencilerin bilmediği kelimeler belirlenir, bu kelimelerin anlamları bağlamdan hareketle tahmin etme veya sözlükten bulma gibi çalışmalarla öğretilir. Daha sonra her bölümde ne anlatıldığı ve okunan bölümün önceki bölümlerle ilişkisi belirlenir. Öyküleyici metinlerde, öykünün dönüm noktaları esas alınmalı ve metin buna göre bölümlere ayrılarak işlenmelidir. İşlenen metin şiir türünde ise her beyit, kıta, bent vb. birimler bir bölüm olarak kabul edilmelidir.

c. Metin Düzeyinde Anlam Kurma

Bu aşamada, metinde bir bütün olarak ne anlatıldığını belirlemeye yönelik çalışmalar yapılır. Bunun için yardımcı düşünceler ve ana düşünce belirlenir. Bu noktada metnin bütünü aynı anda görmeyi sağlayacak görseller oluşturulabilir veya metnin planı çıkarılabilir. Ana amaç metnin farklı bölümleri arasında ilişkiler kurarak metnin bütününde sunulan mesaja ulaşmaktır.

ELEŞTİREL OKUMA ÇALIŞMALARI

Bu aşamaya kadar yazarın metinde ne söylediğini anlama çalışması söz konusu iken bu aşamada yazarın söylediklerini nasıl söylediği, neleri söylemediği, düşüncelerini kanıtlamak ve metnin ikna ediciliğini arttırmak için hangi yollara başvurduğu ve bunların geçerliliği değerlendirilir.

Bu aşamada, öğrencilerin metindeki çelişki veya ön yargı taşıyan ifadeleri, metinde beğendiği veya beğenmediği bölümleri vb. belirlemesine yönelik çalışmalar yapılır.

Eleştirel okuma çalışmalarında aşağıdakilere benzer sorular sorulabilir:

- *Bu metin neden yazılmış olabilir? Bu metin sizi neye inandırmaya çalışıyor?*
- *Bu metnin hedef kitlesi kim? Bunu nereden anlıyorsunuz?*
- *Bu metinde okuyucunun ilgisini çekebilmek, okuyucuyu inandırabilmek için ne tür teknikler kullanılmış?*
- *Bu metni, diğer insanlar sizden daha farklı nasıl anlamış olabilirler?*
- *Bu metinde hangi yaşam biçimlerine, değerlere ve görüşlere yer verilirken hangileri göz ardı edilmiştir?*
- *Metnin yazarı ne tür ön yargılara sahiptir?*
- *Bu metin, daha farklı şekilde nasıl ele alınabilirdi? Siz olsaydınız bu metni nasıl yazardınız?*
- *Bu metinde yer alan kurgusal öğelerin gerçekmiş gibi algılanmasına yönelik ne tür tekniklere başvurulmuş?*
- *Bu metinde size söylendiği şekilde davranırsanız bu durumdan kimler yararlanabilir? Kimler zarar görebilir?*
- *Bu metni başka kimin / kimlerin okumasını istersiniz? Neden?*

OKUMA KÜLTÜRÜNÜ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

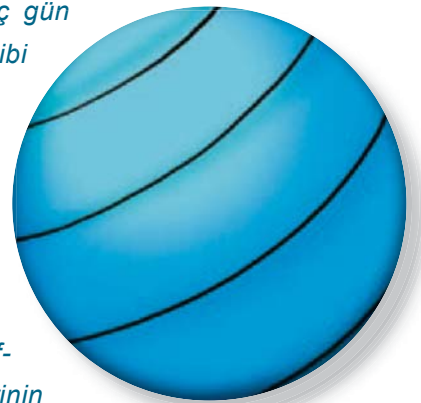
İşlenen metnin derinlemesine analizi yapıldıktan sonra bu aşamada öğrencilere kazandırılan okuma becerilerinin kalıcı hâle getirilmesi, öğrencilerde okuma zevk ve alışkanlığı oluşturulması için çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin, okunan metinle ilgili seçilen kitaplar tanıtılabilir, okuma ödevleri verilebilir ve metinler arası ilişkiler kurulabilir.

ÖYKÜLEYİCİ METİN İŞLEME SÜRECİ ÖRNEĞİ

MAVİ TOP

İnsan geçmişini hatırladıkça bir başka oluyor. Hele o çocukluk ve gençlik günleri... Sanki aradan otuz-kırk yıl değil de birkaç gün geçmiş. Büyüklerimiz derdi de inanmazdık: Zaman su gibi akıp geçermiş, geriye de acı tatlı hatıralar kalırmış. İçinizde köyde yaşayanlar ya da köylere gezmeye gidenler varsa bilirler, orada herkes birbirini yakından tanır. Birinin sevinci ya da üzüntüsü olduğunda herkes bu sevinç ve üzüntüyü paylaşır.

Benim büyüdüğüm köyde herkesin en iyi tanıdığı kişi Saffet Dayı idi. Saffet Dayı, köyümüzdeki iki bakkaldan birinin sahibiydi. Yaşı altmışın üstünde olmasına rağmen bir yandan

tarladaki işlerini yürütür, diğer yandan da köy meydanındaki küçük bakkalını işletirdi. Bu yüzden bakkalı her zaman açık olmazdı. En büyük zevkim, öğleden sonraları evimizin balkonuna çıkarak Saffet Dayı'nın köyün üst tarafındaki tarlasından eşiğiyle dönüşünü beklemektir.

Yine böyle bir gün balkondan çevreyi seyrederken saatler geçmiş fakat Saffet Dayı tarlasından gelmemişti. Evde beklemektense köy meydanına çıkmanın daha iyi olacağını düşünerek aşağı indim. Evimizin sağ tarafında misket oynayan arkadaşlarımın yanına gittim.

Arkadaşlarım, Saffet Dayı'nın, bugün bakkala yeni mallar almak için şehre gittiğini, her zamankinden farklı olarak kalın plastik toplar getireceğini söylediler. Tam da o sırada uzaktan gelen köy minibüsünün sesini duydum. Diğer köylülerle birlikte Saffet Dayı da minibüsten indi. Eşyalarını ayırmaya çalışıyordu. Hepimizin gözleri yeni topları arıyordu. Minibüsten indirdiği malları, özellikle de topları, dükkâna yerleştirmesinde Saffet Dayı'ya yardımcı olduk.

Saffet Dayı, dükkânı açıp diğer eşyaları yerleştirdikten sonra bize dönerek:

- Söyleyin bakalım, topları beğendiniz mi, diye sordu.

Üçümüz de:

- Evet, çok güzel, dedik.

Murat:

- Saffet Dayı, bu toplar kaç lira? Ben bir tane alacağım, dedi.

- Tanesi beş lira evladım. İstiyorsan hemen alabilirsin.

Murat, parasını çıkararak Saffet Dayı'ya uzattı. Topları uzun uzun inceleyerek içlerinden beğendiği bir tanesini seçti.

Sonra Murat bize dönerek:

- Bugün ben oynayayım, birkaç gün sonra sizinle de oynarız, diyerek dükkândan çıktı.

Çok kızmıştım ama sinirimden söyleyecek bir şey bulamıyordum. Salih de şaşkın şaşkın bana bakıyordu. Saffet Dayı, gelen müşteriyle ilgilenirken biz dışarıya çıktık. Eve gidene kadar renkli toplar, hele de mavi olanı gözümün önünden hiç gitmedi.

Ertesi gün meydanın alt tarafında birkaç arkadaş toplanmış, Murat'ın topuyla oynamasını seyreliyorlardı. Ben onları görmemiş gibi yoluma devam ettim. Saffet Dayı'nın dükkânının önüne geldiğimde dayanamayıp durdum. Yeni gelen toplar, dışardan rahatça görünecek şekilde kapıya yakın bir yerdeydi. Mavi topa bakarak içimden "Ah ne olurdu mavi top benim olsaydı!" diye geçirdim; hem Murat gibi tek başıma değil, Salih ve diğer arkadaşlarla birlikte oynardım.

O an, bu isteğimin gerçekleşmesinin aslında çok da zor olmadığını hissettim. Mavi top sadece birkaç metre uzağımdaydı. O sırada Saffet Dayı, iki kadının siparişleri için çuvallar arasına gömülmüş durumdaydı. Tam vakti olduğunu düşünerek içeri girdim. Kaşla göz arasında mavi topu alıp dışarı çıktım. Beni

kimsenin görmediğini düşünüyordum. Koşarak eve gittim. Avluyu geçip üst kat-taki odaya çıktım. Dünden beri hayalini kurduğum mavi top elimdeydi artık; onunla istediğim gibi oynayabilirdim. Topu elimle bir süre yerde zıplattım, di-zimde saydırdım, sonra da duvara çarptırarak oynamaya devam ettim. Evimizin sevimli kedisi Zarif de zıplayan topu şaşkınlıkla seyrediyordu.

Benim de bir topum vardı artık; hem de mavi top. Onunla istediğim gibi oynaya-bilecek, hatta arkadaşlarımı Murat'a katlanmaktan kurtaracaktım. Ama içimden bir ses, yaptığının doğru olmadığını söylüyordu. O ana kadar benim için çok önemli olan o topu, artık suç işlediğim bir alet olarak görüyordum. Kıskançlık ve hırs içinde ne yaptığımı bilememiş, hırsızlık yapmıştım. Sanki sevdiğim bütün insanlar bana hırsız olarak bakacak, beni dışlayacaktı. Artık insanlar bana güvenmeyecek, her gittiğim yerde şüpheyle bakacaklardı.

Düşünmesi bile korkunç olan bu hâllere düşmemek için bir şeyler yapmalıydım. Önce, mavi topu kimseye göstermeden götürüp yerine koymaya karar verdim. Fakat ya gören biri olursa, mesela Saffet Dayı topu elimde görürse... Ne diye-bilirdim? Hem daha dürüst davranmam gerekmez miydi? Beni rahatlatacak tek yol Saffet Dayı'ya suçumu itiraf edip özür dilemekti.

Doğru kararı verdiğime emin olduktan sonra mavi topu elime alıp koşarak dük-kâna gittim. İçerde bir müşteri vardı. Sessizce onun çıkmasını bekledim. Saf-fet Dayı'dan başka kimse kalmadığına emin olunca içeriye girdim. Utancımдан başımı öne eğip mavi topu da arkama saklayarak yanına gittim.

Saffet Dayı beni öyle tedirgin görünce:

- Buyur evlat, ne istemiştin? diye sordu.
- Bir şey istemek için gelmedim.
- Ne için geldin öyleyse?
- Şey, ben aslında senden af dilemek için geldim.
- Niçin af dileyecektin ki?

Neredeyse sesim çıkmayacaktı, konuşmakta güçlük çekiyordum:

- Aslında ne diyeceğimi bilemiyorum.
- Rahat ol evladım. Bak biz bizyiz. Şimdi anlat bakalım, ne oldu seni böyle sıkıntıya sokacak?

Bu sözlerden sonra tüm cesaretimi toplayıp:

- Nasıl olduğunu ben de anlamadım ama az önce bir hırsızlık yaptım. Bu topu sen görmeden buradan aldım ve eve götürdüm. Ama sonra yaptığımı pişman oldum. Lütfen beni affet Saffet Dayı! dedim.

Gözlerim dolmuş, yüzlerim kıpkırmızı olmuştu. Başka bir şey söylemeye gücüm kalmamıştı. O hâlimi sakince izleyen Saffet Dayı:

- Ah be evladım, sıkma canını bu kadar. Tamam, bir hata yapmışsın ama daha önemlisi hatanı düzeltmek için buraya tekrar gelmişsin. Hem ben aslında seni topu alırken görmüştüm.

Saffet Dayı'nın söyledikleri beni çok etkilemişti. Beni topu alırken görmüş ama bana olan güveninden dolayı sesini çıkartmamıştı. Ya beni hırsızlık yaparken yakalamış olsaydı, bana o iki kadının yanında bağırıp çağırırdı... Ya da ben topu geri getirmeseydim ve bana olan güvenini sarssaydım. Aman Allah'ım! Ne büyük bir felaketten dönmüşüm! diye düşündüm.

Âdeta dilim tutulmuştu, bir şey söyleyemiyordum. Son bir cesaretle gözlerine baktım ve topu ona doğru uzattım. Saffet Dayı:

- Hayır, hayır. Bu top senin artık, dedi.
  - Ama ben suçluyum, hem onu alacak param da yok.
  - Hayır, sen suçlu değilsin. Bir hata yaptın ama beklediğim gibi hatandan döndün. Bu da benim sana ufak bir hediyem. Eğer bu hediyemi kabul etmezsen seni affetmekte zorlanırım.
  - Hayır, bu topu karşılıksız alamam.
- Saffet Dayı bana doğru eğilerek:*

- Tamam o zaman, sen de bugün işlerimde bana yardımcı olarak bu topun bedelini ödeyebilirsin, dedi.

Bu öneriyi sevinçle kabul ettim. O gün akşama kadar Saffet Dayı'ya yardımcı oldum. Dükkândan çıkarken elimde artık sahibi olduğum mavi top vardı.

Aradan uzun yıllar geçti. Her bayramda köyümüze gider, yaşlanan annemle babamı ziyaret ederim. Bu gidişlerimde hiç ihmal etmediğim bir şey daha vardır. Artık köyde kimi kimsesi kalmamış olan Saffet Dayı'nın mezarına gider, mezarın çevresindeki otları temizler, yanımda getirdiğim çiçeklerden dikerim.

Eyyup COŞKUN

1. HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

a. Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Okunacak öyküyle ilgili öğrencilerinizin ön bilgilerini harekete geçirmek için aşağıdaki yönergeyi uygulayınız.

- *Çocukken oynamaktan en çok hoşlandığınız oyuncağınızı ve onunla ilgili anılarınızı öğrencilerinizle paylaşınız. Öğrencilerden de en sevdikleri oyuncaklarını anlatmalarını isteyiniz.*
- *Öğrencilerinize “Sahip olmak isteyip de değişik nedenlerle elde edemediğiniz oyuncak, kıyafet vb. eşyalar oldu mu? Neler hissettiniz?” sorusunu yöneltiniz.*

b. Öyküye Göz Atma: Bu aşamada öğrencilere metne göz atmalarını söyleyiniz. Metnin başlığı ve görsellerinden hareketle öykünün içeriğini tahmin etmelerini isteyiniz.

2. ANLAMA ÇALIŞMALARI

a. Okuma: Öyküyü bir defa paylaşımlı olarak (3-4 öğrenciye) okutunuz. Vurgu ve tonlamaya dikkat ederek okumalarını sağlayınız.

b. Öykünün Bölümlerini Anlama: Metni aşağıda verilen bölümlere göre parçalar hâlinde işleyiniz.

b.1. Metnin Birinci Bölümü: İnsan geçmişi hatırladıkça bir başka oluyor. Hele o çocukluk ve gençlik günleri... Sanki aradan otuz-kırk yıl değil de birkaç gün geçmiş. Büyüklerimiz derdi de inanmazdık: Zaman su gibi akıp geçermiş, geriye de acı tatlı hatıralar kalırmış.

İçinizde köyde yaşayanlar ya da köylere gezmeye gidenler varsa bilirler, orada herkes birbirini yakından tanır. Birinin sevinci ya da üzüntüsü olduğunda herkes bu sevinç ve üzüntüyü paylaşır.

Benim büyüdüğüm köyde herkesin en iyi tanıdığı kişi Saffet Dayı idi. Saffet Dayı, köyümüzdeki iki bakkaldan birinin sahibiydi. Yaşı altmışın üstünde olmasına rağmen bir yandan tarladaki işlerini yürütür, diğer yandan da köy meydanındaki küçük bakkalını işletirdi. Bu yüzden bakkalı her zaman açık olmazdı. En büyük zevkim öğleden sonraları, evimizin balkonuna çıkarak Saffet Dayı'nın köyün üst tarafındaki tarlasından eşiğiyle dönüşünü beklemektir.

- *Metnin ilk üç paragrafını bir öğrenciye sesli biçimde okutunuz.*
- *Bu bölümde geçen bilinmeyen kelimeleri/kelime gruplarını (zamanın su gibi geçmesi, acı tatlı hatıralar, yakından tanımak, bakkal işletmek) metinden hareketle tahmin ettiriniz.*
- *Öğrencilerinize bu paragraflarla ilgili olarak aşağıdaki soruları sorunuz:*

2. ANLAMA ÇALIŞMALARI

- *Öykünün kahramanı kaç yıl önce geçen bir olayı anlatıyor?*
- *Yazara göre köy yaşamının şehir yaşamından farkı nedir?*
- *Saffet Dayı kimdir? Köydeki herkesin Saffet Dayı'yı tanimasının sebebi ne olabilir?*

b.2. Metnin İkinci Bölümü: Yine böyle bir gün balkondan çevreyi seyrederken saatler geçmiş, fakat Saffet Dayı tarlasından gelmemişti. Evde beklemektense köy meydanına çıkmanın daha iyi olacağını düşünerek aşağı indim. Evimizin sağ tarafında misket oynayan arkadaşlarımın yanına gittim.

Arkadaşlarım, Saffet Dayı'nın, bugün bakkala yeni mallar almak için şehre gittiğini, her zamankinden farklı olarak kalın plastik toplar getireceğini söylediler. Tam da o sırada uzaktan gelen köy minibüsünün sesini duydum. Diğer köylülerle birlikte Saffet Dayı da minibüsten indi. Eşyalarını ayırmaya çalışıyordu. Hepimizin gözleri yeni topları arıyordu. Minibüsten indirdiği malları, özellikle de topları, dükkâna yerleştirmesinde Saffet Dayı'ya yardımcı olduk.

Saffet Dayı, dükkânı açıp diğer eşyaları yerleştirdikten sonra bize dönerek:

- Söyleyin bakalım, topları beğendiniz mi, diye sordu.

Üçümüz de:

- Evet, çok güzel, dedik.

Murat:

- Saffet Dayı, bu toplar kaç lira? Ben bir tane alacağım, dedi.

- Tanesi beş lira evlâdım. İstiyorsan hemen alabilirsin.

Murat, parasını çıkararak Saffet Dayı'ya uzattı. Topları uzun uzun inceleyerek içlerinden beğendiği bir tanesini seçti.

Sonra Murat bize dönerek:

- Bugün ben oynayayım, birkaç gün sonra sizinle de oynarız, diyerek dükkândan çıktı.

Çok kızıştım ama sinirimden söyleyecek bir şey bulamıyordum. Salih de şaşkın şaşkın bana bakıyordu. Saffet Dayı, gelen müşteriyle ilgilenirken biz dışarıya çıktık. Eve gidene kadar renkli toplar, hele de mavi olanı gözümün önünden hiç gitmedi.

- *Metnin yukarıdaki bölümünü bir öğrenciye sesli biçimde okutunuz.*
- *Bu bölümle ilgili olarak öğrencilerinize aşağıdaki soruları sorunuz:*
- *Saffet Dayı'nın minibüsle getirdiği mallar arasında çocukların ilgisini en çok çeken neydi? Bunu nereden anlıyorsunuz?*
- *Murat'ın davranışı top alamayan arkadaşlarını nasıl etkiledi?*

b.3. Metnin Üçüncü Bölümü: Ertesi gün meydanın alt tarafında birkaç arkadaş toplanmış, Murat'ın topuyla oynamasını seyreliyorlardı. Ben onları görmemiş gibi yoluma devam ettim. Saffet Dayı'nın dükkânının önüne geldiğimde dayanamayıp durdum. Yeni gelen toplar, dışardan rahatça görünecek şekilde kapıya yakın bir yerdeydi. Mavi topa bakarak içimden "Ah ne olurdu, mavi top

benim olsaydı!" diye geçirdim; hem Murat gibi tek başıma değil, Salih ve diğer arkadaşlarla birlikte oynardım.

O an, bu isteğimin gerçekleşmesinin aslında çok da zor olmadığını hissettim. Mavi top sadece birkaç metre uzağımdaydı. O sırada Saffet Dayı iki kadının siparişleri için çuvallar arasına gömülmüş durumdaydı. Tam vakti olduğunu düşünerek içeri girdim. Kaşla göz arasında mavi topu alıp dışarı çıktım. Beni kimsenin görmediğini düşünüyordum. Koşarak eve gittim. Avluyu geçip üst kat-taki odaya çıktım.

Dünden beri hayalini kurduğum mavi top elimdeydi artık; onunla istediğim gibi oynayabilirdim. Topu elimle bir süre yerde zıplattım, dizimde saydırdım, sonra da duvara çarptırarak oynamaya devam ettim. Evimizin sevimli kedisi Zarif de zıplayan topu şaşkınlıkla seyrediyordu.

- *Metnin yukarıdaki bölümünü bir öğrenciye sesli biçimde okutunuz.*
- *Öğrencilerinize bilinmeyen kelime/kelime gruplarını (meydan, yoluna devam etmek, tam vakti, kaşla göz arasında, avlu, hayalini kurmak) tahmin ettiriniz.*
- *Bu bölümle ilgili olarak öğrencilerinize aşağıdaki soruları sorunuz:*
- *Murat'ın topuyla oynamasına, öykünün kahramanının ve diğer çocukların tepkisi ne oluyor?*
- *Öykünün kahramanı, Saffet Dayı'nın dükkânına giderken aklında mavi topu almak var mıydı? Bu düşünceye nasıl ulaştı?*
- *Kahraman, Saffet Dayı'nın dükkânda meşgul olduğunu görünce ne yapıyor?*
- *Kahraman mavi topu alınca ne yapıyor?*

b.4. Metnin Dördüncü Bölümü:

Benim de bir topum vardı artık; hem de mavi top. Onunla istediğim gibi oynayabilecek, hatta arkadaşlarımı Murat'a katlanmaktan kurtaracaktım. Ama içimden bir ses, yaptığının doğru olmadığını söylüyordu. O ana kadar benim için çok önemli olan o topu, artık suç işlediğim bir alet olarak görüyordum. Kıskançlık ve hırs içinde ne yaptığımı bilememiş, hırsızlık yapmışım. Sanki sevdiğim bütün insanlar bana hırsız olarak bakacak, beni dışlayacaktı. Artık insanlar bana güvenmeyecek, her gittiğim yerde şüphyle bakacaklardı.

Düşünmesi bile korkunç olan bu hâllere düşmemek için bir şeyler yapmalıyım. Önce, mavi topu kimseye göstermeden götürüp yerine koymaya karar verdim. Fakat ya gören biri olursa, mesela Saffet Dayı topu elimde görürse... Ne diyebilirdim? Hem daha dürüst davranmam gerekmez miydi? Beni rahatlatacak tek yol Saffet Dayı'ya suçumu itiraf edip özür dilemekti.

Doğru kararı verdiğime emin olduktan sonra mavi topu elime alıp koşarak dükkâna gittim. İçerde bir müşteri vardı. Sessizce onun çıkmasını bekledim. Saf-

2. ANLAMA ÇALIŞMALARI

fet Dayı'dan başka kimse kalmadığına emin olunca içeriye girdim. Utancımdan başımı öne eğip mavi topu da arkama saklayarak yanına gittim.

- *Metnin yukarıdaki bölümünü bir öğrenciye sesli biçimde okutunuz.*
- *Öğrencilerinize bilinmeyen kelime/kelime gruplarını (katlanmak, hırs, itiraf etmek, emin olmak) tahmin ettiriniz.*
- *Bu bölümle ilgili olarak öğrencilerinize aşağıdaki soruları sorunuz:*
- *Öykünün kahramanı topu aldıktan sonra başına geleceklerle ilgili neler düşündü?*
- *Yaptığı hatayı düzeltmek için ne yapmaya karar verdi?*

b.5.Metnin Beşinci Bölümü: Saffet Dayı beni öyle tedirgin görünce:

- Buyur evlat, ne istemiştin? diye sordu.
- Bir şey istemek için gelmedim.
- Ne için geldin öyleyse?
- Şey, ben aslında senden af dilemek için geldim.
- Niçin af dileyecektin ki?

Neredeyse sesim çıkmayacaktı, konuşmakta güçlük çekiyordum:

- Aslında ne diyeceğimi bilemiyorum.
- Rahat ol evladım. Bak biz bizyiz. Şimdi anlat bakalım, ne oldu seni böyle sıkıntıya sokacak?

Bu sözlerden sonra tüm cesaretimi toplayıp:

- Nasıl olduğunu ben de anlamadım ama az önce bir hırsızlık yaptım. Bu topu sen görmeden buradan aldım ve eve götürdüm. Ama sonra yaptığımı pişman oldum. Lütfen beni affet Saffet Dayı! dedim.

Gözlerim dolmuş, yüzlerim kıpkırmızı olmuştu. Başka bir şey söylemeye gücüm kalmamıştı. O hâlimi sakince izleyen Saffet Dayı:

- Ah be evladım, sıkma canını bu kadar. Tamam, bir hata yapmışsın ama daha önemlisi hatanı düzeltmek için buraya tekrar gelmişsin. Hem ben aslında seni topu alırken görmüştüm.

Saffet Dayı'nın söyledikleri beni çok etkilemişti. Beni topu alırken görmüş ama bana olan güveninden dolayı sesini çıkartmamıştı. Ya beni hırsızlık yaparken yakalamış olsaydı, bana o iki kadının yanında bağırıp çağırsaydı... Ya da ben topu geri getirmeseydim ve bana olan güvenini sarssaydım? Aman Allah'ım! Ne büyük bir felaketten dönmüşüm! diye düşündüm.

Âdeta dilim tutulmuştu, bir şey söyleyemiyordum. Son bir cesaretle gözlerine baktım ve topu ona doğru uzattım. Saffet Dayı:

- Hayır, hayır. Bu top senin artık, dedi.
- Ama ben suçluyum, hem onu alacak param da yok.
- Hayır, sen suçlu değilsin. Bir hata yaptın ama beklediğim gibi hatandan döndün. Bu da benim sana ufak bir hediyem. Eğer bu hediyemi kabul etmezsen seni affetmekte zorlanırım.

- Hayır, bu topu karşılıksız alamam.

Saffet Dayı bana doğru eğilerek:

- Tamam o zaman, sen de bugün işlerimde bana yardımcı olarak bu topun bedelini ödeyebilirsin, dedi.

Bu öneriyi sevinçle kabul ettim. O gün akşama kadar Saffet Dayı'ya yardımcı oldum. Dükkândan çıkarken elimde artık sahibi olduğum mavi top vardı.

- *Metnin yukarıdaki bölümünü bir öğrenciye sesli biçimde okutunuz.*
- *Öğrencilerinize bilinmeyen kelime/kelime gruplarını (tedirgin, güvenini sarsmak, dili tutulmak, hatadan dönmek) tahmin ettiriniz.*
- *Bu bölümle ilgili olarak öğrencilerinize aşağıdaki soruları sorunuz:*
- *Saffet Dayı, kahramanın topu gizlice almasına neden ses çıkarmamış olabilir?*
- *Kahraman, suçunu itiraf edince Saffet Dayı'nın tepkisi ne oldu?*
- *Saffet Dayı ile kahraman nasıl bir anlaşma yaptılar?*

b.6. Metnin Altıncı Bölümü: Aradan uzun yıllar geçti. Her bayramda köyümüze gider, yaşlanan annemle babamı ziyaret ederim. Bu gidişlerimde hiç ihmal etmediğim bir şey daha vardır. Artık köyde kimi kimsesi kalmamış olan Saffet Dayı'nın mezarına gider, mezarın çevresindeki otları temizler, yanımda getirdiğim çiçeklerden dikerim.

- *Metnin yukarıdaki bölümünü bir öğrenciye sesli biçimde okutunuz.*
- *Öğrencilerinize bilinmeyen kelime/kelime gruplarını (ihmal etmek, kimi kimsesi kalmamak) tahmin ettiriniz.*
- *Bu bölümle ilgili olarak öğrencilerinize aşağıdaki soruyu sorunuz:*
- *Öykünün kahramanı, yıllar sonra Saffet Dayı'ya olan gönül borcu (minnet) karşılığında ne yapıyor? Niçin?*

c. Metin Düzeyinde Anlam Kurma: Metinde yazar-anlatıcı, ilk iki paragraf ve son paragrafta asıl öykü metninden farklı bir noktadadır. Bu bölümler, yazarın metni yazdığı döneme göre dile getirilmiştir. Arada kalan ve asıl öyküyü oluşturan bölümde ise metnin yazıldığı dönemden 30-40 yıl öncesi anlatılmaktadır. Ayrıca, yazarın metni yazdığı dönemden ayrı olarak bu metni okuyanların okuma zamanı söz konusudur.

Bu durumu fark etmelerini sağlamak amacıyla öğrencilerinize aşağıdaki soruları yöneltiniz:

- *Biz metni ne zaman okuduk?*
- *Yazar metni ne zaman yazmış olabilir?*
- *Hikâyedeki olaylar, yazarın metni yazmasından kaç yıl önce gerçekleşmiştir?*

Bu zaman dilimleri arasındaki farkı aşağıdaki şekil üzerinde öğrencilerinize gösteriniz.

- Öğrencilerinizden aşağıdaki etkinliği yapmalarını isteyiniz.

Metindeki olaylar, aşağıda rastgele verilmiştir. Lütfen olayları yanlarındaki kutucuklara numara yazarak sıralayınız.

	Kahramanın mavi topa oynaması		Kahramanın pişman olması
	Kahramanın Murat'ın sözlerine kızması		Saffet Dayı'nın mavi topu kahramana vermesi
	Köydeki çocukların Saffet Dayı'ya yardımcı olması	1	Saffet Dayı'nın minibüsle köye gelmesi
2	Kahramanın Saffet Dayı'ya yardımcı olması		Murat'ın top alması
	Kahramanın mavi topu gizlice alması		Murat'ın bir topa sahip olması
	Kahramanın Saffet Dayı'ya itirafta bulunması		Kahramanın mavi topu görmesi

- Öğrencilerinizden aşağıdaki etkinliği yapmalarını isteyiniz.

Aşağıda bazı kişilik özellikleri sıralanmıştır. Bu özelliklerden öykünün kahramanı ve Murat'a uygun olanları yerleştiriniz.

aceleci	pısrık	paylaşımçı
kararlı	sinsi	cesur
hırslı	cimri	dürüst
özverili	bencil	vefalı
Kahramanın kişilik özellikleri:		Murat'ın kişilik özellikleri:
.....		.....
.....		.....
.....		.....

- Öğrencilerinize “Size göre bu metindeki ana düşünce nedir?” sorusunu yöneltin.

3. ELEŞTİREL OKUMA ÇALIŞMALARI

- Öğrencilerin eleştirel okuma becerilerini geliştirmek için aşağıdaki yönergeleri uygulayınız:
- Öğrencilerinize olumsuz davranışta bulunan kişilere karşı nasıl tepki verdiklerini sorunuz.
- Öğrencilerinizden metindeki kahramanlardan (öykünün kahramanı, Saffet Dayı, Murat ve Salih) birini seçip onların yerinde olsalardı nasıl davranacaklarını anlatmalarını isteyiniz.
- Öğrencilerinizden, öyküyü mevcut hâlden farklı bir şekilde

3. ELEŞTİREL OKUMA ÇALIŞMALARI

sonuçlandırmalarını isteyiniz.

- Öyküde size mantıklı gelmeyen bölüm veya bölümler oldu mu?
- Öykünün gerçekmiş gibi algılanması için yazarın başvurduğu teknikler var mı? Neler?
- Öyküde önerilen ve /veya önerilmeyen davranışlar nelerdir?
- Bu öyküyü okuması için başka kimlere tavsiye edersiniz? Neden?

4. OKUMA KÜLTÜRÜNÜ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

- Öğrencilerinizden Ömer Seyfettin'in "Kaşağı" adlı öyküsünü okumalarını isteyiniz. Kaşağı ve Mavi Top öyküleri arasında ne gibi benzerlikler olduğunu yazmalarını söyleyiniz.

BİLGİLENDİRİCİ METİN İŞLEME SÜRECİ ÖRNEĞİ

BİR KELAYNAK ANLATIYOR

Bilmem adımı hiç duydunuz mu? Söyleyeyim duymadıysanız: Adım, kelaynak. Kimileri çirkin bir kuş olduğumu söyler. Böyle diyenler, tüylerimin güneşte nasıl parladığını galiba hiç görmemişler. Görselerdi çirkin olduğumu söylemezlerdi. Aslında ben buna aldırımıyorum. Beni güzel bulsalar ne çıkar, çirkin bulsalar ne çıkar? Benim derdim başka. Hem de çok başka.

Ailem dünyadan silinip yok olmak üzere. Böyle giderse soyum sopum kalmayacak. Adım bile unutulup gidecek. İşte benim derdim. Bundan daha büyük dert olur mu?

Bir zamanlar bizim büyük, hem de çok büyük bir ailemiz vardı. Asya, Avrupa ve Afrika gibi büyük kara parçalarına yayılmıştık. Sayıca çoktuk. Bir kanatlandık mı ortalık kanat seslerimizden çınılardı. Ya şimdi? Söylesem inanmayacaksınız, o kadar azaldık ki 70-80 kadar kaldık.

Bir kısmımız Fas'ta yaşıyor. Ben ve ailem ise yazın Türkiye'ye geliyor, yazı burada geçiriyoruz. Kaldığımız yerin adını da belirtiyim: Fırat nehri-nin kıyısında bir ilçe var, Urfa'nın Birecik ilçesi. İşte bu şehirde kalıyoruz yazları. Burada yaşıyoruz. Daha doğrusu ölmemeye, yok olmamaya çalışıyoruz. Kış ge-lince de Afrika'ya göçüyoruz.

Bizim sayımız neden azaldı? Niye hızla yok olmaya başladık? Bu sorular üzerinde çok durdum, çok düşündüm. Kendimce buldum nedenini. İşte size asıl onu anlatmak istiyorum. Biz kelaynaklar ekinlere zarar veren çekirgelerle besleniriz. Bu yönden

çiftçilerin en büyük yardımcısı sayılırız. Çünkü bizim avladığımız çekirgeler ve ekinlere zarar veren öteki böcekler çiftçilerin korkulu rüyasıdır. Onlar ekinlere bir dadandı mı çiftçiler emeklerinin karşılığını alamazlar. İşte bunun için çiftçiler de çekirge ve zararlı böcekleri öldürmek için tarlalarına zehirli ilaçlar attılar. Böcekler bu ilaçtan zehirlendi. Biz de bu zehirli böcekleri yedik, zehirlendik böylece. Pek çok arkadaşımız, soydaşımız bu yüzden öldü.

Biz kelaynakların yok oluş nedenini daha iyi anlayabilmek için doğadaki besin zincirini iyi kavramamız gerekir. Hepimiz biliriz ki yaşamın sürmesi için yalnızca temiz hava, temiz su yetmez. Bir de beslenmek gerekir. Bütün canlılar bir şeyler yemek zorundadır. Bitkiler, kendi besinlerini kendileri üretir. Kimi hayvanlar bitkileri yer, bitkileri yiyen hayvanları da öteki hayvanlar yer. İşte bütün bu canlıların beslenmesi arasındaki bağlantıya besin zinciri diyoruz.

Besin zinciri açısından doğadaki varlıklar arasında güzel bir denge vardır. Her canlı, varlığıyla bir başka canlının yaşamına katkıda bulunur. Daha doğrusu onlara yardım eder. Bunu daha iyi belirtebilmek için bir örnek vereyim. Güneş, toprağa gömülen tohumun yeşermesini sağlar. Yeşeren tohum önce fidan, sonra ağaç olur. Ağaç yapraklarını döktüğü zaman, dökülen yapraklar verimli bir toprak oluşturur. Bu toprakta bitkiler yetişir.

Bitkileri yiyen koyunlar, eti, sütü ve yünüyle insanoğlunun hem besin hem giyim gereksinimini karşılar. Bitkiler, kirli havayı temiz havaya dönüştürür. Ayrıca bunlar yani bitkiler kimi hayvanlara besin olur. Bitkiyle beslenen otçul hayvanlar da etle beslenen yırtıcı canlılara besin olurlar. Tarla farelerinin çakallara, çakalların kurtlara yem olması gibi...

Doğadaki dengenin bozulduğunu bir düşünelim. Yaşamak çok güçleşir. Biz kelaynakları örnek vereyim yine. Bizim soyumuzun tükenmesi, yaşadığımız çevreye büyük zarar verecektir. Çekirgeleri avlayamayacağız. Bu yüzden çekirge akınları başlayacak, bitkileri tüketecektir çekirgeler. Bitkilerin tükenmesi yaşamı etkileyecektir. Kısaca söyleyeyim, doğadaki dengenin bozulması, insanoğlu için büyük bir tehlikedir. Yalnız insan için mi? Bütün varlıklar için... Benden söylemesi.

(Doğan Kardeş dergisinden alınmıştır.)

1. HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

a) Ön Bilgileri Harekete Geçirme:

Önceden hazırladığınız kuş resimlerini sınıf duvarına yapıştırarak öğrencilerinizi kuşlarla ilgili konuşturunuz.

Metinle ilgili ön bilgileri harekete geçirmek amacıyla aşağıdaki soruları

veya benzerlerini sorunuz.

- *Hangi kuşları tanıyorsunuz?*
- *Aranızda evinde kuş besleyen var mı? Varsa onları nasıl besliyorsunuz?*

■ Soyu tükenmekte olan canlılarla ilgili aşağıdakine benzer bir serbest çağrışım etkinliği yapınız.

Soyu Tükenmekte Olan Hayvanlar

b) Metne Göz Atma:

Öğrencilerinizden metnin içeriğine yönelik tahminlerini yazmalarını isteyiniz.

Bana göre bu metinde .....
.....
.....
.....
anlatılıyor olabilir.

(Anlama çalışmalarından sonra öğrencilerden yazdıkları tahminlerle metnin içeriğini karşılaştırmalarını isteyiniz.)

2. ANLAMA ÇALIŞMALARI

a) Okuma: Öğrencilerinize önce sessiz okuma yaptırınız. Daha sonra vurgu ve tonlamaya dikkat ederek metni siz okuyunuz. Metni bir kez de paylaştırarak birkaç öğrenciye sesli biçimde okutunuz.

b) Metin Bölümlerini Anlama: Metindeki paragraflarla ilgili olarak aşağıda verilen çalışmaları yapınız.

Birinci Bölümü Anlama

Bilmem adımı hiç duydunuz mu? Söyleyeyim duymadıysanız. Adım, Kelaynak. Kimileri çirkin bir kuş olduğumu söyler. Böyle diyenler, tüylerimin güneşte nasıl parladığını galiba hiç görmemişler. Görselerdi çirkin olduğumu söylemezlerdi. Aslında ben buna aldırımıyorum. Beni güzel bulsalar ne çıkar, çirkin bulsalar ne çıkar? Benim derdim başka. Hem de çok başka.

- *Paragrafı bir öğrencinize sesli okutunuz.*
- *Anlamı bilinmeyen kelimelerin altını çizdiriniz. Kelimelerin anlamlarını tahmin ettiriniz. Öğrencilerin anlamını tahmin edemediği kelimelerin anlamlarını sözlükten bulmasını sağlayınız.*
- *Öğrencilerin paragrafı anlamlandırabilmesi için aşağıdakilere benzer sorular sorunuz.*

■ İnsanların kelaynakla ilgili düşünceleri nelerdir?

■ Kelaynak, insanların kendisi hakkındaki düşüncelerini önemsemekte midir?

■ Kelaynak, hangi fiziksel özelliğini beğeniyor?

2-6. paragraflar arasında anlam bütünlüğü bulunduğundan birlikte işlenecektir.

2. Bölümü (2-6. Paragraflar) Anlama:

Ailem dünyadan silinip yok olmak üzere. Böyle giderse soyum sopum kalmayacak. Adım bile unutulup gidecek. İşte benim derdim. Bundan daha büyük dert olur mu?

Bir zamanlar bizim büyük, hem de çok büyük bir ailemiz vardı. Asya, Avrupa ve Afrika gibi büyük kara parçalarına yayılmıştık. Sayıca çoktuk. Bir kanatlandık mı ortalık kanat seslerimizden çınılardı. Ya şimdi! Söylesem inanmayacaksınız, o kadar azaldık ki 70-80 kadar kaldık.

Bir kısmımız Fas'ta yaşıyor. Ben ve ailem ise yazın Türkiye'ye geliyor, yazı burada geçiriyoruz. Kaldığımız yerin adını da belirteyim: Fırat nehrinin kıyısında bir ilçe var, Urfa'nın Birecik ilçesi. İşte bu şehirde kalıyoruz yazları.

Burada yaşıyoruz. Daha doğrusu ölmemeye, yok olmamaya çalışıyoruz. Kış gelince de Afrika'ya göçüyoruz.

Bizim sayımız neden azaldı? Niye hızla yok olmaya başladık? Bu sorular üzerinde çok durdum, çok düşündüm. Kendimce buldum nedenini. İşte size asıl onu anlatmak istiyorum.

Biz kelaynaklar ekinlere zarar veren çekirgelerle besleniriz. Bu yönden çiftçilerin en büyük yardımcısı sayılırız. Çünkü bizim avladığımız çekirgeler ve ekinlere zarar veren öteki böcekler çiftçilerin korkulu rüyasıdır.

Onlar ekinlere bir dadandı mı çiftçiler emeklerinin karşılığını alamazlar. İşte bunun için çiftçiler de çekirge ve zararlı böcekleri öldürmek için tarlalarına zehirli ilaçlar attılar. Böcekler bu ilaçtan zehirlendi. Biz de bu zehirli böcekleri yedik, zehirlendik böylece. Pek çok arkadaşımız, soydaşımız bu yüzden öldü.

- *Bölümü bir öğrencinize sesli okutunuz.*
- *Anlamı bilinmeyen kelimelerin (soy sop, çınlamak, dadanmak vb.) altını çizdiriniz. Kelimelerin anlamlarını tahmin ettiriniz. Öğrencilerin anlamını tahmin edemediği kelimelerin anlamlarını sözlükten bulmasını sağlayınız. Öğrencilerin paragrafı anlamlandırabilmesi için aşağıdakilere benzer sorular sorunuz.*
- *Kelaynağa göre en önemli sorun nedir?*
- *Metne göre kelaynaklar nerelerde yaşamaktadır?*
- *Kelaynakların yer değiştirme nedeni ne olabilir?*
- *Çiftçilerin emeğinin karşılığını alamaması ne demektir?*
- *Metinde kelaynakların sayılarının azalması hangi nedene bağlanmıştır?*

Öğrencilerinizden aşağıdaki boşlukları doldurmalarını isteyiniz.

- *Çiftçiler biz kelaynakları sever. Çünkü .....*
.....
.....
.....
- *Ben mutsuz bir kuşum. Çünkü .....*
.....
.....
.....

7-10. paragraflar arasında anlam bütünlüğü bulunduğundan birlikte işlenecektir.

3. Bölümü (7-10. Paragraflar) Anlama:

Biz kelaynakların yok oluş nedenini daha iyi anlayabilmek için doğadaki besin zincirini iyi kavramamız gerekir. Hepimiz biliriz ki yaşamın sürmesi için yalnızca temiz hava, temiz su yetmez. Bir de beslenmek gerekir. Bütün canlılar bir

şeyler yemek zorundadır. Bitkiler, kendi besinlerini kendileri üretir. Kimi hayvanlar bitkileri yer, bitkileri yiyen hayvanları da öteki hayvanlar yer. İşte bütün bu canlıların beslenmesi arasındaki bağlantıya besin zinciri diyoruz.

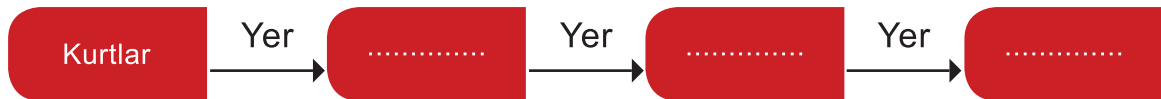
Besin zinciri açısından doğadaki varlıklar arasında güzel bir denge vardır. Her canlı, varlığıyla bir başka canlının yaşamına katkıda bulunur. Daha doğrusu onlara yardım eder. Bunu daha iyi belirtebilmek için bir örnek vereyim. Güneş, toprağa gömülen tohumun yeşermesini sağlar. Yeşeren tohum önce fidan, sonra ağaç olur. Ağaç yapraklarını döktüğü zaman, dökülen yapraklar verimli bir toprak oluşturur. Bu toprakta bitkiler yetişir.

Bitkileri yiyen koyunlar, eti, sütü ve yünüyle insanoğlunun hem besin hem giyim gereksinimini karşılar. Bitkiler, kirli havayı temiz havaya dönüştürür. Ayrıca bunlar yani bitkiler kimi hayvanlara besin olur. Bitkiyle beslenen otçul hayvanlar da etle beslenen yırtıcı canlılara besin olurlar. Tarla farelerinin çakallara, çakalların kurtlara yem olması gibi...

Doğadaki dengenin bozulduğunu bir düşünelim. Yaşamak çok güçleşir. Kelaynakları örnek vereyim yine. Bizim soyumuzun tükenmesi, yaşadığımız çevreye büyük zarar verecektir. Çekirgeleri avlayamayacağız. Bu yüzden çekirge akınları başlayacak, bitkileri tüketecektir çekirgeler.

Bitkilerin tükenmesi yaşamı etkileyecektir. Kısaca söyleyeyim, doğadaki dengenin bozulması, insanoğlu için büyük bir tehlikedir. Yalnız insan için mi? Bütün varlıklar için... Benden söylemesi.

- *Bölümü bir öğrencinize sesli okutunuz.*
- *Anlamı bilinmeyen kelimelerin (besin zinciri, otçul vb.) altını çizdiriniz. Kelimelerin anlamlarını tahmin ettiriniz. Öğrencilerin anlamını tahmin edemediği kelimelerin anlamlarını sözlükten bulmasını sağlayınız. Anlamını öğrendikleri kelimelerin resmini çizdiriniz.*
- *Öğrencilerinizden yukarıdaki paragraflardan yola çıkarak aşağıdaki şekilde yer alan boşlukları tamamlamalarını isteyiniz.*

Öğrencilerin paragrafları anlamlandırabilmesi için aşağıdakilere benzer sorular sorunuz.

- *Besin zinciri ne demektir?*
- *Bir canlı, varlığıyla bir başka canlının varlığına nasıl katkıda bulunur?*
- *Bitkiler varlıklarıyla doğaya ve insanlara nasıl bir katkı sağlar?*
- *Hayvanlar varlıklarıyla doğaya ve insanlara nasıl katkı sağlar?*
- *Kelaynakların soylarının tükenmesi doğaya ve insanlara nasıl zarar verecektir?*

4. Metin Düzeyinde Anlama:

Metnin bütününe düşündüğümüzde;

1. paragrafta kelaynak kendini tanıtmaktadır.
- 2- 6. paragraflarda kelaynakların soylarının tükenmekte olduğu anlatılmaktadır.
- 7- 10. paragraflarda besin zinciri dengesi bozulursa yaşamımızın nasıl etkileneceği anlatılmaktadır.

Metnin konusunu buldurmak için “Bu metinde ne anlatılmaktadır?” sorusunu öğrencilere yönelterek, öğrencileri konuşturunuz. Öğrencilere metinden konuyu buldurmaya çalışınız. 2. paragrafta “Ailem dünyadan silinip yok olmak üzere. Böyle giderse soyum sopum kalmayacak.” cümlelerinden konunun çıkarılabileceğini vurgulayınız. Yaptığınız yönlendirmeler sonucunda öğrencilerinizi metnin konusunun “Kelaynakların soylarının tükenmesi” olduğu sonucuna ulaştırınız.

Yukarıda yapıldığı gibi yönlendirici ifadeler kullanarak metinde geçen yardımcı düşünceleri ve ana düşünceyi öğrencilere buldurabilirsiniz.

Yazar, 3, 4, 5 ve 6. paragraflarda konuyu açmış ve detaylandırmıştır. Bu detaylar bizi ana düşünceye götüren yardımcı düşüncelerdir.

7 ve 10. paragraflarda yazar “Besin zincirinin bozulması yaşamımızı ve doğayı nasıl etkiler?” sorusuna cevap oluşturan ve bizi ana düşünceye götüren bir anlatım yapmıştır. Bu paragraflar yardımcı düşünceyi oluşturur.

Yazar, bizi ana düşünceye 10.paragrafta götürmektedir. “Doğadaki dengenin bozulması, insanoğlu için büyük bir tehlikedir. Yalnız insanoğlu için mi? Bütün varlıklar için ...” cümleleri yazarın vermek istediği mesajı içerir. Yazarın bu metni asıl yazma nedeni bu mesajı verebilmektir.

3. ELEŞTİREL OKUMA ÇALIŞMALARI

Kendi bakış açılarıyla metni sorgulamalarını sağlamak amacıyla aşağıdaki soruları ve benzerlerini öğrencilerinize yöneltiniz.

1. Yazar, bu metni kaleme alarak kimlerin dikkatini çekmek istemektedir?
2. Yazarın bu metinde anlattıklarını inandırıcı kılmak için sunduğu bilgileri yeterli buluyor musunuz?

Evet, çünkü .....

Hayır, çünkü .....

3. Bu metinde hangi canlıların yaşam biçimleri göz ardı edilmiştir?
4. Metindeki çiftçi çekirgelere zehirli ilaç atmadan sorununu nasıl çözebilir?
5. Bu metni kimin / kimlerin okumasını istersiniz?

4. OKUMA KÜLTÜRÜNÜ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

Öğrencilerinize “Kelaynaklar dışında soyu tükenen başka hangi canlılar vardır?” sorusunu yönelterek bunlarla ilgili kütüphane, dergi ve İnternette araştırma yapmalarını ve buldukları metin ve resimleri sınıf panosunda sergilemelerini söyleyiniz.

ŞİİR METNİ İŞLEME SÜRECİ ÖRNEĞİ

UYKU

*Bana çiçek gönderme
Bir kuş ağacı gönder
Dallarında gezinsin
Kül rengi güvercinler*

*Konsunlar yastığıma
Uyutmak için beni
Sırtlarında kuş tüyü
Gagalarında ninni*

*Kaldırıp yatağıma
Uçursunlar göklere
Kendimi yıldızlarda
Bulayım birdenbire*

*Bana çiçek gönderme
Bir kuş ağacı gönder
Alnıma dokunanlar
İyileşmiş desinler*

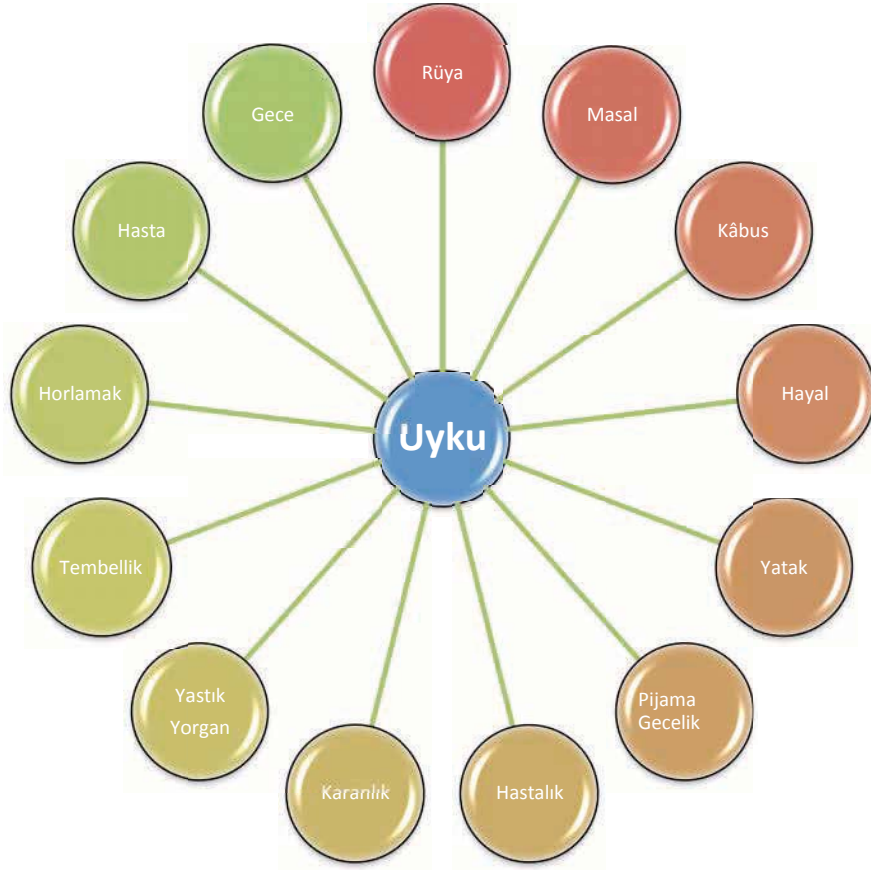
Ülkü TAMER

1. HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

a) Ön Bilgileri Harekete Geçirme:

Öğrencilerin şiirle ilgili ön bilgilerini harekete geçirmeye yönelik aşağıdaki soruları sorunuz.

- *Sizi çok etkileyen, unutamadığınız bir rüyanızı anlatır mısınız?*
- *Hastalandığınızda rüya görür müsünüz?*

Şekil 3. Kavram Ağı

2. ANLAMA ÇALIŞMALARI

a. Okuma: Şiiri bir kez okuyunuz. Okuma sırasında görsellerden ve/veya fon müziğinden yararlanabilirsiniz. Birkaç öğrenciden şiiri vurgu ve tonlamasına dikkat ederek okumalarını isteyiniz.

b. Şiirin Bölümlerini Anlama: Dörtlükleri tek tek ele alarak anlama çalışmaları yaptırınız.

Birinci Dörtlük:

*Bana çiçek gönderme
Bir kuş ağacı gönder
Dallarında gezinsin
Kül rengi güvercinler*

- **Dörtlüğü okutunuz.**
- **Dörtlüğü, kurallı cümle haline getirmelerini isteyiniz.** “Bana çiçek gönderme; bir kuş ağacı gönder. Kül rengi güvercinler dallarında gezinsin.”
- **Öğrencilere, dörtlüğü çözümleyebilmeleri için aşağıdaki soruları sorunuz:**

- Kime çiçek gönderilir, niçin?
- Kuş ağacı size neyi çağrıştırmaktadır?
- Şair, kimden çiçek yerine kuş ağacı göndermesini istemiş olabilir?
- Şair, çiçek yerine neden bir kuş ağacı gönderilmesini istiyor?

olabilir?

- Kül rengi güvercinler istemesinin sebebi ne olabilir?

YORUM

Şiirin geneli dikkate alındığında ana duygunun hasta bir çocuk etrafında geliştiği görülmektedir. Hastalar yalnızlık düşüncesi içinde olabilirler. Özellikle de hasta çocuklar ilgi, sevgi ve şefkat bekler. Hasta ziyaretine giderken hastanın yakınları, tanıdıkları dost veya arkadaşları ona genellikle çiçek götürür.

Fakat burada çiçek getirmeyiniz demiyor. “Çiçek gönderme” diyor. Yani hasta bizzat ziyaret edilmiyor, sadece hastaya çiçek gönderiliyor. Çiçek, hasta çocuk için kuru bir selam gibidir, hele getirilmeyip “gönderilirse”... Hâlbuki kuş cıvı cıvıldır; yaşama sevinci verir, yalnızlığını paylaşır insanın. Hele “bir ağaç dolusu kuş” olursa...

Kuş ağacı, kuşların özellikle de güvercinlerin uğrak yeri olan, yuvalarını yaptığı cıvı cıvıl öttükleri bir mekân, bir imge olarak kullanılmıştır. Kuş ağacı hastanın yalnızlığını belki de acılarını bir parça da olsa giderebilir. Çiçekler öyle midir? Birkaç güne kadar canlılıklarını yitirip solacaktır.

Güvercinler genellikle kül rengindedir. Kül renginin dışındaki güvercinler çoğunlukla evcildir. Kül rengi güvercinler doğallığı ve özgürlüğü de temsil edebilir. Şiirin başlığından da hareketle çocuk, bir uyku-uyanıklık halinde hayallere dalmış olabilir veya ateşler içinde bunları sayıklıyor olabilir. Yorumlar çeşitlendirilebilir.

İkinci Dörtlük:

Konsunlar yastığıma

Uyutmak için beni

Sırtlarında kuş tüyü

Gagalarında ninni

- *Dörtlüğü okutunuz.*
- *Dörtlüğü, kurallı cümle haline getirmelerini isteyiniz. “Sırtlarında kuş tüyü, gagalarında ninni (olan güvercinler) beni uyutmak için yatağıma konsunlar.”*
- *Öğrencilere, dörtlüğü çözümleyebilmeleri için aşağıdaki soruları sorunuz:*
  - Şair, neden yastığına kuşların konmasını istemektedir?
  - “Sırtlarında kuş tüyü” sözüyle ne anlatılmaktadır?
  - “Gagalarında ninni” sizce ne demektir?

YORUM

Hasta çocuğun, birinci dörtlükte kurmaya başladığı hayal dünyasını farklı imgelerle geliştirdiği görülmektedir. Şair, uyumak için yastığına güvercinlerin

konmasını istemektedir. “Sırtlarında kuş tüyü” kelimeleriyle yorgan ve yastığı çağrıştırmaktadır. Kuş tüyü yorganla daha rahat uyumak mümkündür. Şair, kuşların çıkaracakları sesleri ninnilere benzetmektedir. Bu somut anlamlara daha derinlemesine bakınca dörtlükteki ifadeler bize anne kucağını, şefkatini, sıcaklığını ve sesini çağrıştırmaktadır.

Bu yorumlardan yola çıkarak şairin (çocuğun) annesinden uzak olduğu çıkarımı yapılabilir. Bu bölümle ilgili farklı yorumlar da geliştirilebilir.

Üçüncü Dörtlük

Kaldırıp yatağımı

Uçursunlar göklere

Kendimi yıldızlarda

Bulayım birdenbire

- *Dörtlüğü okutunuz.*
- *Dörtlüğü, kurallı cümle haline getirmelerini isteyiniz. “(Kuşlar) yatağımı kaldırıp (beni) göklere uçursunlar. Kendimi birdenbire yıldızlarda bulayım.”*
- *Öğrencilere, dörtlüğü çözümleyebilmeleri için aşağıdaki soruları sorunuz:*
- *“Kuşların (çocuğun) yatağını kaldırıp göklere uçurması ne anlama gelmektedir?”*
- *Çocuk neden kendisini birdenbire yıldızlarda bulmak istemektedir?*

YORUM

Hasta çocuk hayallerine devam etmektedir. Adeta bir masal âleminde yaşamaktadır. Önceki bölümde yastığına konan ve ona ninniler söyleyen kuşlardan bu defa onu gökyüzüne uçurup yıldızlara ulaştırmalarını istemektedir. Bu hayaller çocuğun hastalık ve sıkıntısını gidermekte, onu mutlu etmektedir.

Dördüncü Dörtlük

Bana çiçek gönderme

Bir kuş ağacı gönder

Alnıma dokunanlar

İyileşmiş desinler

- *Dörtlüğü okutunuz.*
- *Öğrencilerinize dörtlüğün zaten kurallı cümleler hâlinde olduğunu hatırlatınız. “Bana çiçek gönderme, bir kuş ağacı gönder. Alnıma dokunanlar iyileşmiş desinler.”*
- *Öğrencilere, dörtlüğü çözümleyebilmeleri için aşağıdaki soruları sorunuz:*
- *Şairin birinci dörtlükte yer verdiği “Bana çiçek gönderme, bir kuş ağacı gönder” ifadelerini son bölümde tekrarlamasının sebebi ne olabilir?*
- *Kuş ağacıyla çocuğun iyileşmesi arasında nasıl bir ilişki ola-*

bilir?

YORUM

Şair birinci dörtlükteki ifadeleri tekrarlayarak çocukların yapmacık, soğuk olanı değil de içten ve canlı olanı istediğini vurgulamıştır. Kuş ağacı çocuğun hayalinde anne sevgisidir, şefkattir, sağlıklı ve özgür yaşamaktır. Bu yönüyle çocuğun hastalıklarına iyi gelmekte, onu ruhen güçlendirmekte, iyileştirmektedir.

c. Metin Düzeyinde Anlam Kurma

• *Metnin bütününe anlamaları için öğrencilerinize aşağıdaki soruları sorunuz:*

- Şiirin ana duygusu nedir?
- Şiirde ana duyguyu besleyen diğer duygular nelerdir?
- Şiirdeki hangi ifadeler size çocuğun hayal kurduğunu düşündürmektedir?

YORUM

Şiirdeki ana duygu hasta bir çocuğun uyku ile uyanıklık arasındaki hayalleri olabileceği gibi hasta bir çocuğun sevgi, şefkat ve anne sıcaklığı ya da sağlık ve özgürlük arayışı da olabilir. Şiirin adının uyku oluşu, dallarında kül rengi güvercinlerin gezdiği kuş ağacı istemesi, bu kuşların kendisine ninniler söylemesi, onu göklere çıkarıp yıldızlara ulaştırması ve kuşların onu iyileştirmesi bu yorumları destekleyen ifadelerdir.

Öğrenciler, şiirin bölümlerinden veya genelinden yukarıda belirtilen yorumların dışında farklı çıkarımlarda yapabilir. Metin bütünlüğü ve bağlamından kopmamak şartıyla öğrencilerin farklı çıkarımlar yapmasını teşvik ediniz.

3. ELEŞTİREL OKUMA ÇALIŞMALARI

• *Öğrencilerinize aşağıdaki soruları veya benzer soruları sorunuz:*

- Siz hastalandığınızda yakınlarınızdan ve arkadaşlarınızdan neler beklersiniz?
- Arkadaşlarınız ve yakınlarınız hastalandığı zaman siz nasıl davranırsınız?
- Şiirin başlığı ile içeriğinin uyumunu öğrencilerinizle tartışınız.
- Öğrencilerinizden, şiirin kendilerinde uyandırdığı duygulardan hareketle bir resim yapmalarını isteyiniz.

4. OKUMA KÜLTÜRÜNÜ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

- *Öğrencilerinizi iki gruba ayırıp aşağıdaki araştırmaları yaptırınız:*
  - Öğrencilerinizden müziğin hastalıkların tedavisindeki etkisini anlatan yazılar araştırmalarını ve okumalarını isteyiniz.
  - Hastalık ve sağlığın değeriyle ilgili atasözlerini araştırmalarını isteyiniz.

Akademik okuma: Genellikle bilgiye ulaşmak, bilgiyi kullanmak ve araştırmak için yapılan okumalardır.

Bilgiye erişim: E-metinlerde okuyucunun, çok sayıdaki bilgi yığını içerisinde biçim ve içeriğe ait ipuçlarından yararlanarak ihtiyaç duyduğu en geçerli bilgilere en kısa sürede ulaşabilmesidir.

Doğrusal metinler: İçeriğin basılı metinlerdeki gibi birinci, ikinci, üçüncü sayfa gibi ardışık olarak ilerlediği elektronik metinlerdir.

Doğrusal olmayan metinler: İçeriğin ardışık olarak ilerlemediği, sayfalar arası geçişin karmaşık olduğu, okuyucunun önceden belirlenmiş bir sıra izleme zorunluluğu olmaksızın köprüler (linkler) aracılığıyla sınırsız biçimde gezinebildiği, İnternette sıkça karşılaşılan metinlerdir.

E-metin: Elektronik ortamda oluşturulmuş veya elektronik ortama aktarılmış metinlerdir.

Elektronik ortamda yön şaşırtma: Okuyucunun, elektronik ortamda okuma kontrolünü kısmen yitirerek hangi sayfada olduğunu, gitmek istediği sayfaya nasıl gideceğini bilememe sorunudur.

E-okuma: Ekran (bilgisayar, cep telefonu vb.) üzerindeki metinlerden yapılan okumaları ifade eder.

Gezinim: Okuyucunun e-metinlerde belli köprülerle ilişkilendirilmiş farklı biçimlerdeki sayfalar arasında geçişler yaparken izlediği yoldur.

Kaybolma: Yön şaşıran okuyucunun okuma kontrolünü tamamen kaybetmesidir.

Köprü (link): Bir ağ sayfasından başka bir dosya, adres veya İnternet kaynağına yapılan bağlantıdır.

Okuma kültürü: Bireylerin kendilerine ait okuma hedefleri koyması; okumaktan hoşlandığı yazar, şair, konu ve türlerden hareketle kendi okuma eğilimini belirlemesi; kendisine ait bir kitaplık oluşturması; okuma alışkanlığını geliştirmek amacıyla kütüphanelerden yararlanması ve ilgisini çeken konulardaki süreli yayınları takip etmesidir.

Okuma stratejileri: Bireylerin okuma öncesi, sırası ve sonrasında metni anlamaya yönelik uyguladıkları yöntem ve tekniklerdir.

Örtük anlam: Metinlerde doğrudan söylenmeyen fakat okuyucunun bağlam ve/veya çağrışımlardan çıkarabileceği anlam veya anlamlardır.

Sözel bilgi kümeleri: İçeriğin ağırlıklı olarak yazılı bilgilerden oluştuğu sayfalardır.

Sözel olmayan bilgi bümeleri: İçeriğin ağırlıklı olarak resim, fotoğraf, animasyon, video gibi görsel ve işitsel bilgilerden oluştuğu sayfalardır.

- AKYOL, Hayati (1997). Okuma ve Prensipleri. *Çağdaş Eğitim*. (233), 26-28.
- AKYOL, Hayati (1999). Bilgi Vermeye Dayalı Metinler ve Öğretimi. *Çağdaş Eğitim*. (253), 7-13.
- AKYOL, Hayati (2003). Metinlerden Anlam Kurma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı). (13), 49-58.
- ALTUN, Arif (2005). *Gelişen Teknolojiler ve Yeni Okuryazarlıklar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- BALCI, Ahmet (2009). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlık ve İlgileri Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*.
- COIRO, Julie.; KNOBEL, Michelle; LANKSHEAR, Collin & LEU, D. J. (2010). *Handbook of Research on New Literacies*. New York and London: Routledge: Taylor & Francis Group.
- COŞKUN, Eyyup (2002). Okumanın Hayatımızdaki Yeri ve Okuma Sürecinin Oluşumu İle İlgili Yaklaşımlar, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 11, 231-244.
- COŞKUN, Eyyup (2002). Lise II. Sınıf Öğrencilerinin Sessiz Okuma Hızları ve Okuduğunu Anlama Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*.
- COŞKUN, Eyyup (2005). *Mavi Top*. Ankara: Akçağ Yay.
- COŞKUN, Eyyup (2009). Türkçe Öğretiminde Metin Bilgisi. İlköğretimde Türkçe Öğretimi. (2. Baskı) (Ed.: Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 49-91.
- ÇİFTÇİ, Ömer (2007). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Öğretim Programında Belirtilen Okuduğunu Anlamayla İlgili Kazanımlara Ulaşma Düzeyinin Belirlenmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- ÇAKMAK, Ebubekir ve ALTUN, Arif (2008). "İlköğretim Öğrencilerinin Hipermetinsel Okuma Süreçlerinin İncelenmesi". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (34), 63-74.
- DÖKMEN, Üstün (1994). Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma. Ankara: MEB. Yayınları.
- GÖKTÜRK, Akşit (1988). *Okuma Uğraşı*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

GÖKTÜRK, Akşit (1989). Sözün Ötesi. İstanbul: İnkılâp Yay.

GÜNAY, V. Doğan (2003). Metin Bilgisi. İstanbul: Multilingual Yay.

GÜNEŞ, Firdevs (2007). Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma. Ankara: Nobel Yay.

HALLIDAY, M. A. K. ve Ruqaiya Hassan (1976). Cohesion in English. New York: LongmanGroupUK Limited.

LANKSHEAR, Collin (1999). Changing Literacies. Buckingham: Open University Press.

LANKSHEAR, Collin & Knobel, M. (2010). New Literacies: Everyday Practices & Classroom Learning. Berkshire, England: Open University Press.

ÖZBAY, Murat (2006). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II. Ankara: Öncü Kitap.

ÖZÇELEBİ, O. Suat ve N. Seler CEBECİOĞLU. (1990). Okuma Alışkanlığı ve Türkiye, Türkiye’de Okuma Alışkanlığının Olmaması Sorunu, Nedenleri ve Çözüm Yolları. İstanbul: Milliyet Yay.

ÖZMEN, Rüya (2011). Bir Metin Yapısı Örneği: Evrensel Dünya Problemlerine İlişkin Problem Çözüm Yapısı. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (16), 49 – 62.

ÖZMEN, Rüya (1999). Öykü Yapısı ve Öykü Yapısının Okuduğunu Anlama Öğretiminde Kullanılması. Bilig. (11), 105-117.

TÜZEL, Sait (2012). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Derslerinde Medya Okuryazarlığı Eğitimi: Bir Eylem Araştırması. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

